FİLİSTİN ŞİİRİ

2. BASIM

ÇEVİRENLER
A.KADİR
A.TİMUÇİN
S.SALOM

FİLİSTİN ŞİİRİ

(4. basım)

YAZKO
Türkocağı Cad. 17-19
Cağaloğlu-İstanbul
22 78 45

A. Kadir'ın yenileştirme ve çevirileri:

BUGÜNÜN DİLİYLE MEVLANA / 6. basım
BUGÜNÜN DİLİYLE HAYYAM / 4. basım
BUGÜNÜN DİLİYLE TEVFİK FİKRET / 3 basım
ESKİ ÇAĞLAR TARİHİ, T. Fikret
İLYADA, Homeros (A. Erhat ile) / 4. basım
ODYSSEİA, Homeros (A. Erhat ile) / 3. basım
SEÇME ŞİİRLER, Eluard (A. Bezirci ile) / 2. basım
ASIL ADALET
DİLDEN DİLE
DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 1
DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 2
DÜNYA HALK VE DEMOKRASİ ŞİİRLERİ 3
VİETNAM ŞİİRİ (Afşar Timucin ile)
FİLİSTİN ŞİİRİ (Afşar Timucin ile) / 3. basım
PORTEKİZ SÖMÜRGELERİ ŞİİRİ (Afşar Timucin ile)
HALKIN EKMEĞİ, Brecht (A. Bezirci ile) / 5. basım
MAKİNALARIN TÜRKÜSÜ, Brecht / 2. basım
KARANLIK ZAMANLAR, Brecht (G. Fındıklı ile)
UTANMAYIN GÖZYAŞLARINDAN, Rozewicz (G. Fındıklı ile) 2. basım

Bu kitap Özkur Ofset
Matbaasında basıldı
Kapak: İsa Çelik
İstanbul: 1983

FİLİSTİN ŞİİRİ

Türkçesi:

A. KADİR
AFŞAR TİMUÇİN
SÜLEYMAN SALOM

1. basım 1974
2 basım 1976
3. basım 1982

Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim
Kooperatifi

FİLİSTİNLİ ÇOCUKLAR

Hiç kimse
hiç bir şey
veremez onlara.
Hiç kimseden
hiç bir şey
bekledikleri yok.
Kara zeytin
ve arpa tanesi
yedikleri
bu çocukların
Ve kuru ot.
Ve çürük hurma.

Bu çocuklar
yuğuracaklar
kendi hamurlarını
bir gün
kendileri.

Hamur tahtasında
özgürlüğün.

A. KADİR

FİLİSTİN ve ŞİİRİ

1.

Siyonizm, Filistin'de bir yahudi devleti kurma ülküsüydü. Bu ülkü, macar yahudisi Thedor Herzl'in 1895'te yayımlanan *Yahudi Devleti* adlı eserinde açıklanmıştır. Herzl, 1897'de Basel'de ilk siyonist kongresini topladı, ayrıca Filistin'de topraklar satınalma hazırlıklarını başlattı. Adını Kudüs'teki Sion dağından alan siyonizm, bugün dünyamızın bir parçasını kana bulayan önemli siyasal olayların temelinde yatan bir varolmak için yoketme inancıdır. Suçsuz insanlar arasına kin tohumları ektikten ve acımasız düşmanlıklar geliştirdikten sonra dünyaya gözlerini kapayan Herzl, ülküsünün gerçekleştiğini göremedi; ama onun yolunda yürüyenler bu ülküyü büyük devletlerin koruyuculuğu altında gerçekleştirdiler. Böylece, Filistin'in pek kanlı ve pek acılı tarihine yeni acılar eklendi.

Filistin, Yakındoğu'da, Suriye çölü, Lübnan ve Akdeniz arasındadır. Yedinci yüzyıldan günümüze kadar çok savaşlar gördü, ikide bir el değiştirdi, gün oldu haraç verdi, gün oldu üs diye kullanıldı. İlkin arap istilâsına uğradı: Halife Ebubekir zamanında Amr ibnül As büyük bir orduyla Filistin'e girdi (634), karşısına çıkan Romalıları yendi, Kudüs'ü aldı (637). Ülkenin fethini bundan sonra Muaviye tamamladı. Artık Filistin, büyük vergiler ödeyen bir gelir kaynağıydı. Onaltıncı yüzyıl başlarına kadar Arapların elinde kalan Filistin, Mercidabık savaşından sonra Osmanlılara geçti (1516). Osmanlıların burada kurduğu sancaklar, bir zaman sonra emirliklere dönüştü. Bununla birlikte Osmanlılar Filistin'i ellerinde tuttular, hatta onu Napolyon Bonapart'a kaptırma-

ma başarısını gösterdiler (1799). Ne var ki, Osmanlı devleti gerilemeye başlamış ve topraklarını koruyamayacak duruma düşmüştü. Filistin bu ara el değiştirdi: Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa bütün Filistin'i aldı. Filistin 1840'a kadar Mısır'ın yönetiminde kaldı, sonra gene Osmanlılara geçti. 1916'da İngilizler Filistin'in fethine giriştiler, bu fetih kanlı çatışmalarla birkaç yılda tamamlandı.

İngilizler Filistin'in fethine giriştiğinde Herzl çoktan yummuştu gözlerini. Ama onun ve onun gibilerin ektiği tohumlar hızla filizlenmiş ve Filistin'de bir yahudi devleti kurma fikri yahudilikle uzak yakın ilgisi olan bütün ülkelerde, özellikle A.B.D. ve İngiltere'de pek tutulmuştur. 1885'te Odesa'da kurulan Sion Severla cemiyeti etkili olamamıştı, Filistin'de pek az yahudi vardı çünkü. Ancak, Avrupa ve Amerika'daki zengin yahudiler paçaları sıvadılar ve 1914'te Filistin'de bir koloni kurmayı başardılar. 1916'da Filistin'e hakim olan İngiltere, bağımsız yahudi devleti fikirlerini çıkarlarına uygun görüyordu, oyununu bu yolda oynamaya girişti. Bu sırada büyük göç başlatıldı. Yahudi parası hızla çalışıyor ve dünyanın dört bir yanından Filistin'e yahudiler geliyordu. Bu göç, ülkede hemen karışıklıklara yol açtı. Azınlıkta kalacaklarını anlayan Araplar, 1935-1939 arasında İngilizlere karşı silâha sarıldılar. Siyonist fikirlerin serpilip gelişmesinde ve gerçekleşmesinde büyük payı olan İngilizler, Filistin'de olaylar büyüyünce, arap-yahudi kavgasına karışmayı pahalı bir iş sayıp sessizce tası tarağı topladılar ve Filistin'den gittiler. 1948'de kurulan İsrail devleti, siyonizmin zaferini bütün dünyaya ilân ediyordu. 1949'da Birleşmiş Milletler, Filistin'i üçe ayırdı: Gazze, Mısır'ın; Yahudiye ve Gor çukuru Ürdün'ün; Taberiye, batı yaylaları ve Necef çölü İsrail'in oldu.

2.

M.S. 132-135 arasındaki dağılıştan sonra Filistin'de küçük bir yahudi topluluğu kalmıştı. Bu topluluk yeni bir devlet kuracak güçte ve etkinlikte değildi.

Ama, siyonizmin gerçekleştirilmesi için en uygun yer Filistin'di: Kudüs kutsal şehirdi, hem musevilerce, hem hıristiyanlarca, hem müslümanlarca kutsal sayılıyordu. Diaspora (Filistin dışındaki yahudiler) anayurda, Kenan ülkesine dönmek istiyorlardı. Bilenler hatırlayacaklardır: İsrailoğulları Mısır'dan çıktıktan sonra Sina dağında Tanrı'dan On Emir'i aldılar, kendilerine vadedilen Kenan ülkesine, yani Filistin'e doğru yola çıktılar. Efsane, yahudileri bir devlete kavuşturmayı amaçlayan siyonistlere yardım ediyor, onlara Filistin'i hatırlatıyordu. Ne var ki, oradaki bir avuç yahudi topluluğunu büyük bir yahudi toplumu haline getirmek gerekiyordu. Diaspora'nın Filistin'de buluşması tasarısı, arap halklarının acıları pahasına gerçekleştirildi. Filistin her gün biraz daha İsrail'leştikçe ve İsrail her gün biraz daha girdikçe arap topraklarına, Araplar ya yerlerinden yurtlarından oluyorlar ya da İsrail sınırları içinde her gün biraz daha köleleşmeye, her gün biraz daha yokolmaya doğru gidiyorlardı. Bu sistemli yoketme girişimi aralıksız sürmektedir. Yirmi beş yıl önce yurtlarından kovulup Ürdün'de, Lübnan'da, Suriye'de sığıntı hayatı yaşayan mülteciler, yoksulluk içinde kıvrana kıvrana esaslı bir yaşama kavgası vermeye çalışıyorlar. Sayıları iki milyona yaklaşan Filistin mültecileri bu insanlıkdışı durumun bütün ağırlığını omuzlarında taşırken, İsrail sınırları içinde kalan Araplar bir başka ölüm kalım savaşı örneği veriyorlar. Yahudiler «Büyük İsrail» ülküsünü büyük devletlerin, özellikle A.B.D.'nin her türlü desteğinde geliştirirken, filistinli arap halkı yoksulluğun, ezilmişliğin büyük acıları içinde kıvranıyor. Ne var ki, arap - yahudi kavgası bitmedi. Yıllardır bir durup bir başlayan savaşlar bizi Filistin'in geleceği üzerinde ikide bir değişik tahminler yapmaya zorluyor. 1973 savaşı, yıllardır İsrail yararına bozulmuş olan dengeyi sağlar gibi, hatta Araplar yararına bozar gibi oldu. Bugün siyonizm, A.B.D.'nin ve başka ülkelerin desteğine rağmen, çetin bir sınav vermektedir. Ayrıca, yüzyıllar boyunca dünyanın çeşitli yerlerinde ezilmiş, itilip kakılmış, boğazlanmış olan yahudiler, artık

ezen, boğazlayan bir devletin kurucuları sayılma tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Gerçi bütün dünya, İsrailli yahudiyle Diaspora'yı birbirinden ayırıyor ve İsrail'in iplerini elinde tutan büyük para gücünü biliyor. Ama ne olursa olsun, dünyamızın haktan yana olan insanları, tarihin ezilmiş insanlarının torunlarını bugünün ezen insanları olarak görmek istemiyor. Filistinliler direnmekteler. Göreceksiniz, şiirlerinde umutsuzluk yok, yenilmiş insanların çaresizliği ve boşvermişliği yok. Yarınların eski Kenan ülkesine, vadedilmiş topraklara neler vadettiğini bugünden kestirmek mümkün olmasa da, Filistin Araplarının direnişi, insanların ezilmesinden, köleleştirilmesinden yana olmayan insanlara yepyeni umutlar veriyor.

3.

Filistin Araplarının bugün gelişen şiiri, dünya şiirine en güzel örneklerini vermiş olan Arap şiirinin kaynağından besleniyor. Bütün dünya kültürüne açık insanların yarattığı bu yeni şiir, büyük bir şiir geleneğini bir kavga şiirine doğru geliştirmekte. Günümüz Filistin şairleri dendiği zaman, şiiri silâh yapmış olan usta şairler geliyor aklımıza.

Her şiir, insan dünyasından bildiriler sunar, insanın temel sorunlarını ele alır ve tartışır, insana kendinde olanı açık etmeye çalışır. Şiir burada kalmaz, daha öteye giderek bugünün sorunlarla, zorluklarla dolu insanını yarının mutlu insanına götürmenin yollarını arar. Bu arayış içinde şiir bir silâh olur, şair de bir savaşçı. Özellikle yaşama kavgası yapan halkların şiirleri, yarınki insana ulaşacak yolları teker teker tartışırken, varolan düzenle açık bir hesaplaşmaya girer; bu hesaplaşma, şiiri bir yükümlü, şairi de bir görevli durumuna getirir.

Ezilmiş insanların dünyasını yansıtan Filistin kavga şairleri, bu görevin bütün sorumluluğunu yüklenmiş insanların sesini ulaştırıyor bize. Bu şairler, okumuşların aydınca sorunlarından çok, egemenliğini yitirmiş bir halkın kavgasını işliyor, kavgasına katı-

lıyor; halkın yanında yer alıyor bu yüzden, halkın sesini kullanıyor, halkın acılarını yansıtıyor. Filistin kavga şairleri aynı zamanda bir halkın varoluş kavgasının içindeler, bu kavgada yerlerini almışlar, Arap ulusunun düşmanlarıyla savaşıyorlar.

4.

İsrail'in zaferiyle biten 1967 çatışmasını hatırlayacaksınız. 5 haziran sabahı başlayan savaş beş altı gün içinde sonuçlanmış, Ürdün, Suriye ve Mısır büyük topraklar kaybetmişlerdi. Filistin kavga şairleri adlarını bu savaşın meydana getirdiği yıkıntılar arasından duyurmaya başladılar. 1967'den sonra arap yayımcıları, bu şiirin başlıca temsilcilerini, özellikle Samih El Kasım'ı, Mahmut Derviş'i, Tevfik El Zeyyad'ı gün ışığına çıkarmaya çalıştılar. Yıllar yılı, Filistin şiiri, verdiği değerli ürünlere rağmen, çok dar bir çevrenin ilgi alanlarına tıkışıp kaldı. İsrail'deki filistinli Arap şairleri, seslerini hem İsrail'de, hem İsrail dışında duyurmaya çalışıyorlardı; bunu bir ölçüde başardılar ama büyük kalabalıkların ilgisini uyandıramadılar. Arap basını, Arap yayımcıları, Arap kültür çevreleri bu değerli şiire 1967'ye kadar sağır kalmışlardır. Oysa, bu şiir 1964-1965'te en güzel örneklerinden bazılarını vermiş, değerini ortaya koymuştu.

Beş altı gün süren 1967 savaşı dikkatleri Filistin üzerine toplarken, kültür adamlarının dikkatlerini de filistinli şairler üzerine çekti. Böylece, o zamana kadar bir köşeye sıkışıp kalmış olan yeni Filistin şiiri gazetelere kadar yayıldı: gazeteler filistinli şairlerin şiirlerini tartışmaksızın ve eleştirmeksizin sayfalarına alıyorlar, onları halka ve bütün insanlığa duyurabilmek için büyük çaba harcıyorlardı. Filistin kavga şiiri işte bu hareket içinde gelişti ve usta işi örneklerini vermeye başladı. 1936 kuşağının (İbrahim Tukan, Abdürrahim Mahmut, Ebu Salma v.b.) ortaya koyduğu şiir beğenisi, yeni bir yorumla, yeni bir dünya görüşü içinde yeni bir atılıma giriyordu böylece.

Böylece, estetik kaygılara birinci planda yer veren, ayrıca insanın bütün temel sorunlarını bütün insanların anlayabileceği basit bir dille işleyen, ezilmiş bir halkın kavgasını, umudunu, acılarını, kırgınlıklarını, yoksunluklarını türküleştiren, bütün bunları yaparken kuruluklara, marş duyarlıklarına, kaba ve katı söyleyişlere düşmeyen başarılı bir şiir ortaya çıktı.

5.

Filistin şiirindeki gelişimlerin Arap dünyasındaki siyasi gelişmelere bağlanması 1948'den sonradır. Bu bağlanışta Mısır devriminin (1952), bunun yanısıra, Cezayir'in bağımsızlığa kavuşmasının rolü büyük olmuştur. 1948, filistinli için önemli bir tarihtir: Filistin'de Arap toplumunun düzeni bu tarihte yerle bir oldu. Bu sarsıntı, Filistin'in kültür hayatına da büyük bir darbe indirdi. Çoğunluğunu toprağa bağlı insanların meydana getirdiği Filistin halkı, kültür baskısına karşı koyamadı. İsrail toprakları içinde kalan arap halkın kişiliğine sahip çıkmaması, İsrail'in etkisi altında erimeyi göze alır görünmesi siyonistlerin işine yaramıştır. Ancak, bir süre sonra gerçek tepkinin doğmaya başladığı görüldü. Halkın dünyasını yansıtan, halk geleneğine yaslanan, halkın söyleyişini kullanan bir şiir şehirlerde çiçeklenmeye başladı.

1950 yılında işgalciler ünlü halk şairi Hümeyrad'ı ipe çekerken, boğulan bir şiirin kaç yeni şairde yepyeni şiirlere dönüşeceğini hesaplayamadılar. Şair öldürmek her zaman tehlikelidir. Bu baskılardan, lirik ve karamsar bir şiir anlayışı doğdu. Gerek İsrail topraklarında, gerek İsrail toprakları dışında kalan şairler, yalnızlığın, acının, kırılmışlığın şiirini yazdılar, bu şiirin duygu yükü, düşünce yükünü çok aşıyordu.

Bu gelişme, yavaş yavaş, düşünce temeli olan ve kavga şiiri adını kazanan yeni bir şiire yol açtı. Filistinlilerin yepyeni umutlar peşinde kavgayı omuz-

lamayı göze almalarına koşut olarak, Filistinli şairler bir kavga şiiri oluşturma yolunu tuttular. Bir halkın kendi açmazlarına aydınlık bir gözle bakışı bu tür umutlar, bu tür atılımlar getirmiştir her zaman. Filistin kavga şiiri ve Filistin direnme örgütleri 1967'den sonra etkin bir güç haline geldiler. Bu tarihten sonra Filistinli şairlerin tarihsel görevlerini tam anlamıyle yerine getirebilmek için, yurdundan kovulmuş, yurdunda köleleştirilmiş bir halkı kurtarabilmek için kolları sıvadığını görüyoruz.

6.

Filistinli kavga şairlerinin birçok sorunu var. Başlıca sorunları: İsrail toprakları içinde, İsrailllilerin elinde kalan ve iyi düzenlenmiş bir «İsrailliileştirme» siyasetinin kurbanı olan insanlara benliğini, tarihsel görevini, yurt sevgisini unutturmamak; öte yandan, İsrail toprakları dışında yaşayan mültecileri yoksunluğun ve umutsuzluğun pençesinde kıvranan insanlar durumundan kurtarmak, onları yurt topraklarını düşmandan geri alacak savaşçılar durumuna getirmek. Bunu yapabilmek için, bu kavga şairleri, ezilmiş bir halka, insan olmanın anlamını gösteren, umudu, direnci, yıkılmamayı öneren güçlendirici şiirler sunuyorlar. Onlar bu tutumları içinde birer yetiştirici, birer öğretmen, birer eğitmen görevi yapıyorlar. Diyebiliriz ki, filistin kavga şairleri artık bir halkın, dağılmış, ezilmiş bir halkın umut kaynağı olmuşlardır.

Bu şairler, bütün bir halkın dünyasını altüst eden olayları çocukluklarında yaşayıp insan için direnme zorunluluğunun bilincine çok erkenden varmış kimselerdir. Bakın, Mahmut Derviş ne diyor: «Çocukluğum, tüm halkımın dramıyla ilişkili olarak, kişisel dramımın başlangıcı oldu. (...) 1948 yazının o gecesinde, dingin bir köyde atılan mermiler ayırım gözetmedi. Altı yaşındaydım, zeytinliklere, sonra dağlara koşar buldum kendimi, bazen yalınayak, bazen yere kapaklanarak. Korkuyla ve susuzlukla geçen

kanlı bir geceden sonra, Lübnan denen ülkede bulduk kendimizi.» Yoksunluğun ve yılgınlığın damgasını taşıyan bu çocukluk, giderek kavgacı bir büyüklüğe dönüşecektir. Bu güç çocukluğu Samih El Kasım başka türlü anlatır: «Benim gerçek doğumum 1948'de oldu, çünkü hatırladığım ilk imgeler bu yılda ortaya çıkan olayların imgeleridir. Tüm düşüncem ve hayatımın imgeleri bu «48» simgesinden başlar.»

7.

Bir direnişin duygu ve düşünce yanını temsil eden insanlar, bütün dünyaya seslerini duyurdular artık. Bütün dünya onların ağzından siyonizmin zulmünü, emperyalizmin oynadığı çirkin oyunları, yersiz yurtsuz bırakılmış suçsuz insanların çektiklerini öğreniyor. Filistin kavga şairleri bir yandan birer savaşçı, bir yandan da dünya kamuoyu önünde birer doğrulayıcıdırlar. Şiirlerinde kendini halka ve insanlığa adamış bütün şairlerin, dünyanın önde şairlerinin derinliğini, yalınlığını, duru, aydınlık, umutlu bakışını buluyoruz. Çökmüşlüklere, yıkılmışlıklara, vazgeçmişliklere başkaldıran öfke ve güzelliklere, umutlara, kardeşliklere açılan sevgi, halk ve insanlık için yazan şairlerin ortak yanıdır; bu şairlerin birbirlerine benzemeleri, birbirlerini andırmaları bundandır, bu ortak bakıştandır, bu insanı yüceltmeye yönelen tutumdandır.

Afşar TİMUÇİN

1974

MAHMUT DERVİŞ

1941 yılında Celile ilinin bir köyünde doğdu. 1948'de köy yerle bir edilince, ailesiyle birlikte kaçıp Lübnan dağlarını geçmek zorunda kaldı. Sonradan yazdığı şiirlerde hep bu yağma, göç, İsrail baskısının izleri görülür. Daha çocukken şiir yazmaya başladı ve şiirlerini okul arkadaşlarına ve öğretmenlerine okuyarak ilk ününü sağladı. Şiirlerini yayımladığı sıralarda El Ardh (Toprak) cephesinin çalışmalarına katıldı. Filistin direniş şiiri, bu cephenin bülten ve dergilerinde filiz verdi. Hayfa'da yayımlanan Al İttihad gazetesinin ve Al Cadid dergisinin müdürlüğünü işgal idaresi altında yaptı. Yazılarından ve şiirlerinden ötürü çok kez hapse girdi. Bir ara, akşam beşten sabah beşe kadar evinden çıkması yasaklandı. Şiirlerinin büyük kısmını hapiste yazdı. Filistin kavga şairlerinin en büyüğü olarak nitelenir. Şiirleri otuz dile çevrilmiştir. Son şiirleri bütün dünyada çok ilgi gördü ve yeni yeni baskıları yapıldı. Başlıca şiir kitapları: Zeytin Ağacının Yaprakları, Filistinli Sevgili, Gecenin Sonu, Uzak Bir Sonbaharın Hafif Yağmuru, Celile'de Kuşlar Ölüyor, Yedinci Deneme.

KİMLİK KARTI

Kütükte kayıtlıyım.
Arabım.
Kartımın numarası elli bin.
Sekiz çocuğum var.
Dokuzuncusu yolda.
Yazdan sonra burda.
Kızıyor musun?

Kütükte kayıtlıyım.
Arabım.
Bir işim var, çalışıyorum.
Arkadaşlarım var, acı çeken,
sekiz de çocuğum.
Taştan çıkarıyorum ekmeklerini,
üstlerini başlarını, defterlerini
taştan çıkarıyorum.
Dilenmiyorum kapı kapı,
olmuyorum iki büklüm
eşiğinde senin.
Kızıyor musun?

Kütükte kayıtlıyım.
Arabım.
Halktan biriyim.
Sabırlıyım.
Öfkeyle kaynayan topraklara
salmışım köklerimi.
Çağlardan çok uzaklara bağlı
babam benim,
yüzyılların doğuşundan çok uzaklara,
selvilerden, zeytinlerden çok uzaklara,
bütün bitkilerden çok uzaklara bağlı.
Nujub efendilerinden değil,
kara saban sürenlerden.
Büyük babam da köylüydü,

yoktu soy ağacı.
Başımızı sokacak bir kulübe
benim yuvam,
kamışlardan, dallardan.
Hoşnut musun benim bu hallmden?
Halkım ben.

Kütükte kayıtlıyım.
Arabım.
Saçlar: Kara.
Gözler: Kahve rengi.
Özel belirtiler:
Alnında bir çatkı.
El ayası deniz kabuğunun içi gibi kırmızı.
Uyuşturur tuttuğu eli bu eller.
Ayrıca zeytin yağını,
bir de kekiği severim çok.
Arayan bulsun beni
bir yitik köyde,
adsız yollarda unutulmuş.
Tarlalarda ter döker insanları,
taş ocaklarında ter döker.
Özlüyor insanlar
insan gibi yaşamayı.

Kütükte kayıtlıyım.
Arabım.
Atalarımın üzüm bağlarını sen aldın elimden,
çocuklarımla ektiğim toprağı
sen aldın.
Bıraktın bu taşları
bize, çocuklarımıza.
Alacakmışsınız
elimizden bu taşları da,
doğru mu?

Bir daha diyorum!
Bir daha!
Kütükte kayıtlıyım.
Birinci sayfanın ta başına.
Nefret etmem insanlardan
saldırmam hiç kimseye.
Ama aç korlarsa beni,
korlarsa çırılçıplak,
yerim etini beni soyanın.
hem de yerim çiğ çiğ.
Açlığımı kolla benim
ve öfkemi.

Damarıma basma.

(Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin)

Gözlerin bir diken
yüreğe saplanmış,
çıldırasıya sevilen,
işkencesine dayanılamayan.
Gözlerin bir diken,
rüzgârdan koruduğum,
ötesinde acıların, gecelerin,
derinlere sapladığım.
Kandiller yanar ışığınla,
geceler dönüşür sabaha.
Bense unuturum birden,
- göz rastlar rastlamaz göze -
yaşadığımızı bir vakitler
kapının ardında
yanyana.

Şakırdın sanki konuşurken.
İsterdim konuşmak ben de.
Dudaklarda hayır mı kalmıştı ki,
o bahar gibi dudaklarda!

Sözlerin
güvercin gibi
yuvamdan
uçtu gitti.
Kapımız,
-sonbahar kadar sarı
basamakları ardından
fırladı gitti
canının çektiği yere.
Aynalar oldu paramparça,
yığıldı içimize

acı üstüne acı.
Topladık sesin küllerini
getirdik bir araya.
Böylece söyler olduk
acılı türküsünü yurdumuzun.
Hep birlikte sazın bağrına
ektik bu türküyü,
evlerin damlarına taş fırlatır gibi
fırlattık attık bu türküyü,
alın, dedik,
sancıdan kıvranan kalplere.
Oysa her şeyi unuttum ben şimdi.
Ya sen, ya sen, sevgili,
sesini kimselerin bilmediği!
Belki de gidişindir senin
ya da susmandır
sazı paslandıran.

Dün seni limanda gördüm,
yapayalnız, yolluksuz yolcu.
Bir yetim gibi sana doğru koşuyordum,
arıyordum sanki yaşlı anamı.

Nasıl, nasıl, yemyeşil bir portakal ağacı
kapanır bir hücreye ya da bir limana,
nasıl saklanır gurbet elde
ve yemyeşil kalır?
Yazıyorum not defterime:
Limanda durakaldım...
En dondurucu kış kadar soğuk gözler gibiydi dünya,
doluydu portakal kabuklarıyla ellerimiz.
Ve hep çöl, ve hep çöl, ve hep çöldü ardım.

Seni yalçın dağlarda gördüm,
kuzularınla, kovalanan çoban kızı.
Sen benim bahçemdin, yıkıntılar ortasında.
Bendim o yabancı, bendim kapını vuran.
Ey gönül! Ey gönül!
Kapı kalbimin üzerinde yükseliyordu,
pencere, taşlar ve çimento
kalbimin üzerinde.

Seni su testilerinde gördüm,
buğday başaklarında,
yıkık dökük, parça parça, unufak.
Hizmet ederken gördüm gece kulüplerinde,
sancıların şimşeklerinde gördüm ve yaralarda.
Bağrımdan koparılmış ciğer parçası sensin.
Dudaklarıma ses olacak yel sen.
Ateş ve akarsu sensin.
Gördüm seni bir mağaranın ağzında
yetimlerinin çamaşırlarını iplere asarken.

Gördüm sokaklarda seni ve ateş ocaklarında,
kaynayan kanında güneşin.
Ve ahırlarda...
Ve bütün tuzlarında denizin.
Ve kumlarda...
Toprak gibi güzel,
yasemin gibi,
ve çocuklar gibi.

Ve ant içerim ki,
bir mendil işleyeceğim yarına kadar,
gözlerine sunduğum şiirlerle süslü
ve bir tümceyle, baldan ve öpücüklerden tatlı:

«Bir Filistin vardı,
bir Filistin gene var!»

Gözleriyle Filistin,
kollardaki, göğüslerdeki dövmelerle Filistin,
adıyla sanıyla Filistin.
Düşlerin Filistin'i ve acıların,
ayakların, bedenlerin ve mendillerin Filistin'i,
sözcüklerin ve sessizliğin Filistin'i
ve çığlıkların.
Ölümün ve doğumun Filistin'i,
taşıdım seni eski defterlerimde
şiirlerimin ateşi gibi.
Kumunya gibi taşıdım seni gezilerimde.
Koyaklarda çağırdım seni bağıra bağıra,
inlettim senin adına koyakları:

Sakının hey
kayaları döve döve şarkımı koparan şimşekten!
Benim gençliğin yüreği!
Benim beyaz kanatlı atlı!
Benim yıkan putları!
Kartalları tepeleyen şiirleri benim eken
tüm sınırlarına Suriye'nin!
Zalim düşmana bağırdım, ey Filistin, senin adına:
«Ölürsem, ey böcekler, vücudumu didik didik edin!»
Karınca yumurtasından kartal çıkmaz hiç bir vakit,
yalnız yılan çıkar zehirli yılanlardan!
Ben barbarların atlarını iyi bilirim.
Bir ben dururum onların karşısında,
bir ben,
gençliğin yüreğiyim her daim,
yüreğiyim beyaz kanatlı atlıların.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

KÜBA ŞARKISI

1

Vaktim yok şu sıra
kahramanların öyküsünü anlatmaya.
Vaktim yok.
Dudaklar yaralı,
dudaklar parça parça,
kanatırlar içimi.
Ama sen ağlama,
benim kanım bir tutam yağ,
yakar özgürlüğün ateşini.

Ağlama.
Yurdum ayakta ya!

2

Utançtır, ana,
yaşayan kahramanlarda
göz yaşları.
Dua et, toprak yeşersin,
ekmek versin çocuklarına,
gene efendileri olsun yurtlarının
sağ kalanlar, dua et.

Yemedim ekmeğimi,
ey ana,
düşmanlar doydu.
Etimi didikleyecekler yarın
kargaları kara ormanların.

Ama ekmek ve Küba
kalacak
özgür Kübalılara.

3

Benim mezarım, ey ana,
benim mezarım belli değil.
Her yerde yaşayanım ben.
Yürürüm, bacaklarım yok.
Konuşurum, dilim yok.
Görürüm, gözlerim yok.
Ben her yerde yaşayanım.
Bu yüzyılın tanrısıyım ben,
ey ana,
çocuğuyum
acıların.

(Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin)

KIZILHAÇ ÜSTÜNE BASİT ŞARKI

Bütün ülkelerde bütün insanların, baba,
gücü var mı
ekmek dağıtmaya,
umut dağıtmaya?
Varsa, baba, neden
oturmuş yeriz meşe dalları?
Neden çığırırız fırsat bulunca acı türküler?
İyiyiz, baba, güven içindeyiz
Kızılhaç'ın kucağında,
başlarız ayı bir somun ekmek gibi görmeye
un torbası boşalınca.
Neden değiştirdin çığlıklarımı
kuru ekmek kırıntısıyla, sarı peynirle,
neden değiştirdin çığlıklarımı, baba,
Kızılhaç dükkânlarında?

Haçın gölgesinde çiçekler biter mi, baba?
Bülbüller şakır mı haçın gölgesinde?
Neden dinamitlediler öyleyse ufacık evimizi?
Neden güneşi düşlersin, baba, gün batarken?
Neden gel dersin, el edersin bana,
ne zaman pasta, kuru üzüm çekse içim,
gel dersin, el edersin bana
Kızılhaç dükkânlarında.

Beni salıncaksız kodular,
ekmeğimi çamura buladılar, kirpiklerimi toza toprağa,
aldılar tahta atımı benim,
yükü babamın sırtına koymaya zorladılar beni,
gecenin ağırlığını kaldırmaya zorladılar.
Kim açtı ateş arklarını içimde,
kim açtı, kim açtı, kim?
Kim götürdü benden barış güvercinini
Kızılhaç'ın bayrakları altında?

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

ŞARKI ÜZERİNE GÖZLEMLER

Tahta atını aldılarsa
ne çıkar sanki,
yıldızlar sana kaldı,
yıldızlar, yavrum.
Ey yanardağ çiçeği,
ey damarlarımdaki yürek,
gözlerinde görürüm
doğuşunu geleceğin.
Görürüz melekleri,
uzaklarda bir çocuktan
bir peygamber çıkaran,
bir çocuktan bir peygamber.
Sen de söyle onlarla bir ağızdan
«İstemem, ey tanrım,
hafif yük istemem ben senden,
sen bana yükün en ağırını ver.»
Bir kapı araladılar sana rüzgâr vermek için,
bir yara açtılar sana bir sabah vermek için,
bir ev yıktılar bir ulus kurman için.
İyi oldu, iyi oldu, iyi.
Görürüz melekleri,
uzaklarda bir çocuktan
bir peygamber çıkaran,
bir çocuktan bir peygamber.
Sen de söyle onlarla bir ağızdan:
«İstemem, ey tanrım,
hafif yük istemem ben senden,
sen bana yükün en ağırını ver.»

(Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin)

ÖLMEYEN

Ölüyorum umut içinde.
Ölüyorum yangın içinde.
Ölüyorum asılarak.
Boğazım sıkılarak.

Demiyorum ama bir kez
aşkımız öldü.

Aşkımız ölmez.

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

48 NUMARALI ÖLÜ

Yüreğinin ortasında
bir karanfil buldular
ve ay ışığı.
Sokak ortasında,
taşların üstünde,
köpek gibi bırakılmıştı.
Cebinde bir kibrit kutusu buldular.
bir yolculuk izni,
ve sımsıcak ellerinde
bir iki resim.
Anası geldi öptü.
Sonra ağladı.
Sonra hep ağladı,
hep ağladı,
hep ağladı.
Yaban otları yetişti gözlerinde
Gölgeler çoğaldı.
Ağabeyi,
delikanlıyken gitmişti
iş aramaya
tüm pazarlarında kentin.
Yakaladılar onu.
Yolculuk izni yoktu.
Çürümüş bavullarını taşıyordu
daracık sokaklar arasında.

Böyle battı ay ışığı,
böyle öldü.
Ey köyümün yavruları!

(Çev.: A. Kadir Süleyman Salom)

BÜYÜK BABAMIN YÜZÜ

Hangi mezardan çıkmış gelirsin bana doğru,
ey büyük babamın yüzü?
Hiç gülümsememiş peygamber.
Pıhtılaşmış kan rengi
şayak rubanı giymişsin,
yeşil bedevi harmanisini atmışsın sırtına.
Hiç gülümsememiş peygamber.

Ey büyük babamın yüzü!
Hiç gülümsememiş peygamber.
Yıkıntı, zeytin tanesi, perişan rüzgârlar taşıyan
bomboş bir arsanın hüznü!
Hangi mezardan çıkmış gelirsin bana doğru,
içimdeki demiri dövmeye, ey zehir anıtı?
Mezarından bir karış bile satmadım.
Zorun karşısında eğmedim boynumu.
Mezarının üstünde türkü çığırdılar,
hora teptiler ama bir sürü,
parçalatmadım onurumu gene de.

Yat tekrar
Yat uyu.
Ben uyanığım işte,
ta ölüme dek.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

DÖNECEKLERİ BEKLERKEN

Bizimkilerin çadırları kurulmuş kumlar üstüne,
ben uyanığım, yağmur uyanık,
Odiseus'un oğluyum ben, kuzeyden haber bekleyen,
bir gemici çağırdı beni, gitmedim,
bağladım gemileri kalın halatlarla,
çıktım tepesine bir dağın.

— Ey kaya,
babamın, üstünde dua ettiği kaya,
satmam seni altın dökseler önüme,
bağrında hep böyle sakla başkaldıranı,
ey kaya!
Ayrılmam burdan,
ayrılmam.
Bizimkilerin sesi yaracak rüzgârı,
kuşatacak sesler dorukları.
— Dönüyoruz,
bekle beni eşikte,
ey ana.
İşte onların umduğu çıkmadı.
Esti yel istediği gibi gemicinin.
Akıntı yenildi tekneye.
Dönüyoruz, ana,
bize ne pişirdin?
Yağ küplerini yağma ettiler,
un torbalarını yağma.
Ot topla bize kırlardan,
karnımız aç.
Uğuldar adımları bizimkilerin kayalar gibi
demirden bir el altında.
Ben uyanığım, yağmur uyanık.
Boş yere gözler dururum ufku.

Kayanın üstünde kalacağım hep,
sarsılmadan,
dimdik,
kayanın üstünde.

(Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin)

13 NUMARALI ÖLÜ

Zeytinlik yemyeşildi az önce,
ne güzeldi, gökyüzü
bir mavi ormandı.
Neden her şey değişiverdi bu gece?

Durdurdular yol ortasında işçi dolu kamyonu
(rahatçacık).

Kalbim bir mavi kuşcağızdı az önce,
ey sevgilimin yuvası!
Mendillerim göğsümde yatardı bembeyaz.
Ey sevgilim benim,
bunları bu akşam böyle tekeleyen ne?

Durdurdular yol ortasında işçi dolu kamyonu
(rahatçacık).
Çevirttiler doğuya doğru yüzümüzü
(rahatçacık).

İşte sahipsin her şeye:
Düğün yüzüğü, ışık, gölge,
zeytinlikler, dutluklar, bahçeler,
bahçe duvarları.
Gire saplana uykuna, düşüne,
gene geleceğim yanına pencereden,
bir karanfil atacağım sana.

Sakın azarlama gecikirsem,
yakaladılar çünkü beni.

Zeytinlik her vakit yeşildi,
yeşildi dostum benim.
Elliyi aşkın kurban gel gör ki
boyadılar onu kırmızıya
gurup vakti.
Azarlama beni sakın,
azarlama.
Öldürdüler beni.
Öldürdüler beni,
Öldürdüler beni.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

SÜRGÜNDEN MEKTUP

1

Selâmlarım, kucaklarım seni.
Ne demeli bilmem,
nerden başlamalı, nasıl bitirmeli,
geçip giderken durmadan günler?
İki şeyim var burda benim, sürgünde:
İçine kuru ekmek koduğum bir çanta
ve ara sıra içimi döktüğüm,
kinimi tükürdüğüm bir defter.
Nerden başlamalı
söylenmiş sözlere, söylenecek sözlere?
Çekilenler bir kucaklaşmayla unutulacak mı?
Çekilenler unutulacak mı bir el sıkışmayla?
Sürgün dönecek mi evine?
Göklerden yağmur yağdıracak mı?
Tüyler çıkartacak mı yeniden
kaybolmuş kuşun kanatlarında,
ezilmiş kuşun?

Nerden başlamalı?
Selâmlarım,
kucaklarım seni...
Ve...

2

Diyorum ki radyoya:
Ona söyle, ben iyiyim.
Kuşa diyorum ki:
Git ona doğru,
unutma beni, söyle ona:
İyiyim,
iyi.

Gözlerim hep ışığa dönük.
Ay hep yukarlarda.
Parçalanmadı bugüne dek
eski rubam,
yırtıldı bir iki yeri
yamadım.
Bir süre götürür beni.

Yirmi yaşında bir delikanlıyım,
bir düşün, yirmi yaşında,
bütün delikanlılar gibi.
Of anam, of,
hayatı sırtlamışım,
taşırım bütün insanların taşıdığı yükü,
çalışırım bir lokantada,
tabakları yıkarım,
kahve hazırlarım müşterilere.
Kederli yüzümü çıkarır,
takarım güler yüzümü,
kaçmasın diye rahatları.

3

İyiyim.
Yirmi yaşındayım.
Bütün delikanlılar gibiyim.

Cigara içiyor, duvara dayıyorum sırtımı,
ıslık çalıyorum güzel kızlara,
öbür delikanlılar gibi.
Aman kardeşler, aman,
kızlar ne güzel,
aman ne güzel!
Hiç çekilmez bu hayat
kızlar da olmasa.

Ekmeğin var mı, dedi arkadaşım,
karnım açıktı, dedi,

ekmeğin var mı?
«Kardeşler, insan aç olunca
ne kadar yüce!»

İyiyim,
İyi.
Kara ekmeğim var,
bir sepet de sebzem.

4

Mektuplar dinledim radyoda,
sürgünlerden mektupları,
sürgünlere mektupları.
Dediler: İyiyiz,
hepimiz iyi.
Babam nasıl?
Eskisi gibi seviyor mu
dua etmesini,
çocukları,
toprağı,
zeytin ağaçlarını.
Erkek kardeşlerim nasıl?
Memur olabildiler mi?
Bir gün babam ne demişti:
Çocuklarımın hepsi öğretmen olsunlar,
defter kitap alırım onlara dişimden keser,
köyümüzde kimsenin okuması yazması yok.
Kız kardeşimiz nasıl?
Büyüdü mü?
Talipli si var mı?
Nenem nasıl?
Hep kapı önünde mi oturur gene?
Dua eder mi bizim için?
Evimiz ne âlemde,
yıpranmış eşiğimiz, ocağımız, kapılar?

Mektuplar dinledim radyoda,
sürgünlerden mektupları,
sürgünlere mektupları.
Hepsi iyiler.

Ben iyi değilim ama.
Bir kuşku içimi kemirir yer.
Radyo bana bir haber vermedi sizden,
acı da olsa
tek bir haber.

5

Gece, ey ana,
yırtıcı, aç bir kurt,
kovalar durur yabancıyı habire,
kavaklarsa tutar rüzgârı, hiç bırakmaz.
Ey ana,
suçumuz ne?
Ölürüz iki kez:
Bir kez hayatta,
bir kez ölümde.
Bilir misin gözlerimi yaşla dolduran ne?
Bir gün hasta düşersem, ey ana,
yıkılırsa bir gün vücudum acılarla,
ne dersin, saklar mı gece
buralara sığınmış birinin anısını,
bir daha yurduna dönmemiş birinin?
Ne dersin, anar mı gece
mezarsız bir ölüyü, bir sığınığı?

Ey kavaklık, hatırla,
bir insandı
gölgende vurulup öldürülen.
O da bir insandı, der misin bilmem,
korur musun cesedimi kargaların açlığından?
Ana, canım ana,

bu satırları yazdığım ana,
hangi postacı getirecek sana bu mektubu?
Kara yolları kapalı,
hava yolları kapalı,
deniz yolları kapalı.
Ufuk gibi.
Anam, babam, kardaşlarım, dostlarım,
belki sağsınız,
belki ölü.
Belki nerede olduğunuz belli değil,
benim gibi.

İnsanın ne değeri olabilir.
evsiz barksız,
yersiz yurtsuz,
bayraksız,
ne değeri?

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

UMUT

Tabaklarınızda bir parça bal mı kaldı,
kovun sinekleri tabaklarınızdan,
koruyun balı.
Bağlarınızda üzüm salkımları mı kaldı,
kovun tilkileri
ey bağ bekçileri,
kovun ki, üzümler olsun.
Evinizde bir hasır,
bir kapı mı kaldı,
koruyun çocuklarınızı rüzgârdan,
koruyun ki, çocuklarınız uyusun
rüzgâra, soğuğa karşı.
Damarlarınızda kan mı kaldı,
saçıp savurmayın onu sakın,
taşırsınız içinizde doğacak yavrularınızı.

Ocağınızda ateş mi kaldı,
kahve ve bir kucak odun...

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

ŞARKICI DEDİ Kİ

Ağaçlar böyle büyür,
karışırlar kayalara,
sulann akışıyla
böyle ağır ağır.

Şarkıcı dedi ki
büyük kentin yolunda
nöbet tutan türküsüyle
yüreği sıkılan rüzgâra:
Sen ki hayatımsın,
yık beni haydi,
kaderin istediği gibi
yok et beni haydi.
Haydi beni uçur
zaferi uğruna ölülerin.

Böyle yağar yağmur,
ey, dudakları
lânetli kentin!

Dinleyenleri dağıttılar,
koğdular sarhoşları,
şarkıcıyı bağladılar
ve attılar zindana
söverek ana avrat.
Şarkıcı bu ara
sürdürdü türküsünü,
bir türkü ki dopdolu
sonbahar güneşiyle,
ve sardı bu ara
yaralarını iplerle.
Acının doruklarında
yıldız yıldız parlayan
yaralarla

dedi ki ordakilere:
Her şey kabulüm,
pişmanlık yok ama.

Ben böyle ölürüm.
Ayakta.
Ağaçlar gibi.
Sedef olur böyle çarmıh,
şarkıcı değneği,
ipek olur ipler,
asılanların ipleri.

Böyle yağar yağmur.
Ağaçlar böyle büyür

(Çev A Kadir Süleyman Salom)

İTİRAF

Çocukluğumun gelin alayını gördüm düşümde
İki kocaman göz gördüm düşümde.
Uzun, kıvırcık saçlı bir kızcağız gördüm düşümde.
Bir zeytin ağacı gördüm düşümde,
birkaç kuruşa bile satılamayan.

Tarihimin olanaksız kalelerini gördüm düşümde.
Badem ağaçlarının kokusunu gördüm düşümde,
uzun gecelerin hüznüne aşılanan.

Bizimkilerin evcek kederli yüzlerini gördüm düşümde.
Kızkardeşimin dal gibi kollarını gördüm düşümde,
kahramanlık kurdelesi gibi göğsüme dolanan.

Bir tatlı yaz gecesini gördüm düşümde.
Bir sepet dolusu incir gördüm düşümde.
Çok düş gördüm.
Çok düş gördüm.
Bu düşlerimden ötürü
ne olur, bağışlayın beni!

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

MEZARDAN ÇAĞRI

Küfr Kasım kemikliğinin anısına

1

Varır ölümüm sekiz yıl öncesine.
Babamla yaşımız bir.
Ey sağ kalanlar,
bu çağrı sizedir.
Uzun yaşamak isteyen kim varsa,
toprağın üstünde yaşamak isteyen,
toprağın altında değil,
bu çağrı onadır.
Bu çağrı herkese.
Bekleyene bu çağrı,
toprakta buğdaylar olsun diye bekleyene,
ekmek pişirmek için, ekmek yemek için
hamur kabarsın diye evlerde
ekin ekene bu çağrı, ekin biçene.

Uyumayın, diyoruz,
toprağın üstünde yaşamak isterseniz eğer,
toprağın altında değil,
dört açın gözünüzü, diyoruz,
güneş burda kurtlarla, balçıkla sıvalı.
Ölümün yaşı kadar yaşımız bizim.
Varır ölümüm sekiz yıl öncesine.
Babamla yaşımız bir.

2

Diyoruz ki size:
Ne su olsun mezarlarımız üstünde,
ne çiçek.
Burda bir tek canlı yok,

burda bir tek.
Kurt ve engerek tohumları var yalnız.
Diyoruz ki size:
Yas rubaları istemez.
Zaten burda hiç bir renk yok.
burda,
mezarda,
karadan başka.
Diyoruz ki size:
Acıklı şarkılar istemez,
sonu gelmez şarkılar,
burda uykudayız hepimiz,
uyanılmaz uykuda.
Bir daha oraya dönmek yok.
Diyoruz ki size:
Bundan böyle şarkıları
söyleyin kalan topraklar için
Başkaldırın, diyoruz, başkaldırın
öğretin karanlık tarihimizi,
öğretin çocuklarımıza,
yapışıp kalsın diye kanımız
bir felâket arması gibi
katillerin bayrağında.
İsteriz güçsüzleri
koruyasınız güllelerden,
enezleri koruyasınız,
yara almasın hiç bir canlı
ve geleceğin çocukları

Akar oluk oluk cinayetin kanı,
tıkayın onu.
Dört açın gözünüzü.
Tetikte olun.

Hazırlanın kavgaya.

(Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin)

(*) Küfr Kasım: Bir köy. Kanlı bir olay geçti bu köyde. 2 Ekim 1956 günü, kadın erkek, çoluk çocuk, tam elli bir kişi, tarlalarından dönerlerken, sınırdaki İsrail birliklerinin mitralyözleriyle öldürüldüler.

BEDAVA ÖLÜM

Vücudumdan sonbahar geçiyordu
bir portakal cenazesi gibi,
parçalanmış bir bakır ay gibi,
uçan taşlar gibi,
uçan kumlar gibi.
Ve insanların yürekleri üstüne,
ve benim inleyen yüreğimin üstüne
çocuklar düşüyordu
yağmur gibi.
Korkunç baskılar yaralar açıyordu gözlerimde,
söylenemez, anlatılamaz baskılar.
Ve ta oralarda, parçalanmış kollar bana
dökülen kanların arasından seslenlyordular.
Gel!.. Gel!.. Gel!..

Ey Küfr Kasım,
Cain artık benim kardeşim değil.
Kaldır boynunu
kana bulanmış güneşe dek.
ölülerini gömme,
bırak, ışık direkleri gibi meydanda dursunlar,
bırak, benim dökülmüş kanım,
zalimleri bir bir damgalayan ışıklı ilânlar gibi
parlasın akşamları.
Rüzgârın bağrında
yemyeşil dağlar gibi.

Kan ve acı emzirenler sevinsinler!
Köyleri basanlar yaşasın!
Yaşasın çocuk katilleri!

Ey Küfr Kasım,
mezar taşları, güçlü eller sanki,
köklerimi aşağılara doğru çeker.

derinlere doğru,
yetimlerin yetişeduran köklerini.
Ellerin yakut, kolların yakut.
Soylu türkülerini düşündürürsün bize,
acılara, zincirlere boyun eğmeyen
ışık gibi,
sözcük gibi.

Bir yumruktur
Küfr Kasım'ın mezar taşları,
yürekler dağlayan
sıkılmış bir yumruk.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

İpler sarkar zeytin ağacının dallarından,
bir sürü ip.
Asacaklar bu ozanı.
Yağmurun tutsağı olmuş bu ozan,
rüzgârın tutsağı,
pişman olmuş uyumaktan,
geçirir vaktini uyanık.

Madem istiyorsun, gül bardağına kıvılcım derim,
şafak derim gözlerinin zeytin ormanına,
ağlarım da, bir zamanlar nasıl ağladıysam,
bir rüzgâr dolaşınca, yumuşak ve serin,
üzerinde bu sarkan iplerin
— türkülerdir onlar, kanayan —,
yıldız ve ağaç oladursun akan kan damla damla,
zalimdir asıl ölen, ey saz,
asıl ölen zalim,
zaferi sağlarken ozan.

Kapılarını aç, ey köy,
kapılarını aç rüzgâra.
Bırak alev alsın bu yüzlerce yara

Bir köydür Küfr Kasım, düşünde başak gören,
menekşe gören bir köy,
güvercin düğünü gören.

Biçin de bitsin bu işler.
Biçin bari tümünü.

...Ve biçtiler.

Ey, tarlaların bağrında yatan başak!
İşte haykırır ozanın, şarkıcın:

Bir bilsem gizini ağacın!
Tüm ölü sözcükleri bir gömsem!
Bir bürünsem sessiz mezarın gücüne!
Kendi öykümü bir yazabilsem
-- ey bu ipleri çeken, utanan el —
güvercin ışığıyla, güvercin kanadıyla
yazabilsem bir!

Ey Küfr Kasım!
Ölümlerden geliyorum şarkı söyleyerekten,
geliyorum yaşamak için.
Bırak, ışıldayan bir yara
bağışlasın bana sesini,
bırak da kinler büyüsün,
kafeslerin içimde ektiği,
bırak, uzlaşmazlık çıksın ortaya,
yıkımların doğurduğu.
Yaramın üstünde yürümeyi öğretti
bana cellâtın bıçağı.
Yürümeyi, hem de yorulmadan yürümeyi.
Direnmeyi öğretti.
Direnmeyi.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

SAMİH EL KASIM

1939 yılında Zarkah'ta doğdu. Bir dürzi ailesinin çocuğudur. Çocukluğu Celile'de (Ramah) geçti. Orta öğrenimini Nazaret'te yaptı. İkinci şiir kitabını çıkarana kadar öğretmenlik görevinde bulundu. Kitap sansüre uğrayınca, şair de öğretmenlikten uzaklaştırıldı. Birkaç kere hapse atıldı. Bu sıralar, Hayfa'da yayımlanan Al Cadid dergisinde hayatını kazanmaktadır. Samih El Kasım, yeni kuşak şairlerinin önde gelenlerindendir. Beş şiir kitabı vardır: Yolların Türküleri, Volkanların Dumanı, Ölüm ve Yaseminin Kur'anı, El Ayalarındaki Kanla, Şimşeklerin Kuşu.

Öğrendiydim nefret etmemeyi
yüzyıllar boyunca,
beni zorla yoldan çıkardılar:
Fırlattım oku suratına koca yılanın,
çarptım ateşten kılıcı canavar tanrının suratına.
İlyas Peygamber yaptılar zorla beni
yirminci yüzyılda.

Öğrendiydim ağıza almamayı
sapık düşünceleri
yüzyıllar boyunca.
Bugün yapıştırıyorum kamçıları tanrılara,
o tanrılar ki gönlümdeydiler, kutsaldılar,
sattılar benim halkımı iki pula
o tanrılar
yirminci yüzyılda.

Öğrendiydim kapalı tutmamayı
konuklara kapımı
yüzyıllar boyunca.
Ama bir gün açtım
gözlerimi ve gördüm ki
neyim var neyim yok yağma Hasan'ın böreği.
Ve gördüm ki asmışlar karımı,
ve yavrumun sırtında
na şöyle şöyle
yara izleri.
Konuk değilmiş onlar, anladım, düşmanmışlar.
Mayınlar, bıçaklar topladım eşiğimden.
Sonra ant içtim bütün yaralarım adına:
Atmayacak eşiğimden adımını, dedim,
bir tek konuk
yirminci yüzyılda.

Bir şairden başka bir şey değildim
yüzyıllar boyunca
tanrıdan medet uman.

Oysa şimdi ben
bir volkanım,
yirminci yüzyılda.

Patlayan bir volkan!

(Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin)

İHTİYAR KUDÜS'TEN

— Nerelerden getirirsin
bu saksıyı, dostum,
bu yanık bakışı?

— İhtiyar Kudüs'ten.

— Acep gördün mü ki
koçan halkımdan birini
taş kemerler altında?
Bir şeyler dinledin mi?

— Gördüm amcanın kızını
acıklı penceresi altında,
türküsünü çığırır
her iki yasınızın.

Bir gece gördüm, göz dolu,
ardında sokakların,
gördüm ağlaşan çocuklar
yitirmişler babalarını.
Sonra gezginler gördüm.
Bir satıcı gördüm, bağırır:
Kim alır bu Kuran'ı
bir dilim ekmeğe?
Kuşlar gördüm yaralı,
ocakların başında.
Gördüm ağlarken
yüksek minareler altında
cılız bir kızcağızı.
Ve sonra bir akşam
dinledim şu türküyü
gölgeler gibi koçan
bir şarkıcıdan:
Nerdeydiniz, vicdanlar,
kendimi yitirdiğim gün?

Bu saksıyı, dostum,
bu yanık bakışı
getiririm oralardan.
Öyküsünü getiririm bir de
kurban edilmiş anamın.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

BENDE KALAN

En eski atalarımın kanıdır
dolaşan damarlarımda.
Savaş atlarının kişneyişini
ve kılıçların şakırtısını
duyarım her dakka.
Bir güneş taşırım sağ elimde.
Bıkmadan söyler dururum
acının şarkısını
gecenin açmazlarında.

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

Sokaklarda, köşe başlarında bir avuç kuru balık gibiler
Oynar dururlar bir şeylerle, İngilizlerden kalan:
Bir boru.. Uçak kalıntıları.. Otomobil parçaları.
Bir asker rubası, lime lime.. Yanmış gülleler..
Bozuk bomba kırıntıları falan.

Ey kara kardeşler, çıplak kardeşler,
ey tarihim benim, kara yazılım,
türküler çığırın, türküler,
hora tepin yıkımların, cinayetlerin arasından.

Onlar ne «Don Kişot»u okudular, ne savaş öyküleri okudular.
Savaşları düşünebiliyorlar ama, düşman ordularını düşünebiliyorlar:
İlerleyen atlılar, ellerinde silâh yerine sopa var,
atlılar, iki büklüm olmuşlar açlıktan:
darağaçlarını düşünebiliyorlar,
delikanlı kılığında alçak vampirler için
portakal bahçelerinde kurulan.

Kardeşlerim, canlarım,
ne yorucu öyküler ekmişler atalarımız toprağa:
Yetim yuvaları ekmişler, kısır manzaralar.
Cahillikten bize ne kalmışsa toplayalım,
ihanetten, cinayetten ne kalmışsa,
kavganın ekmeğini toplayalım,
korkunç açlığın felâketini.
Ey kara kardeşlerim,
bir bayrağı düşleyip duran,
çıplak kardeşlerim,
darmadağın, perperişan.
Tutacağımız tek yol,
doğruların yolu.

Tarihi bitirmeden önce
tutacağımız tek yol.

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

HAYKIRACAĞIM

Bana bir karış toprak kalana kadar,
bir tek zeytin ağacı kalana kadar,
bir tek portakal ağacı,
bir tek kuyu,
bir ufak koru kalana kadar,
anılar kalana kadar,
bir küçük kitaplık,
ölmüş dedemin resmi,
bir duvar kalana kadar,
arapça sözcükler, halk türküleri,
şiirler, el yazmaları kalana kadar,
Antar Al Absi masalları,
bu gözler, bu kitaplar, bu eller kalana kadar,
bir de bu soluk,
bendeki bu soluk...
Haykıracağım dünyanın suratına
özgür insanlar adına savaşı.
Doysun varsın utancın ekmeğiyle
alçak domuzlar,
güneşin düşmanları.
Soluğum kesilene kadar
kalacak soluğum.
Ekmek olacak,
silâh olacak,
savaşan ellerde
soluğum.

(Çev. A. Kadir - Afşar Timuçin)

SANA, CAN ÇEKİŞTİĞİN YERDE

Bana varınca geceleri ve tel örgüleri aşan mektubun,
kapımın altına bir meleğin kanadı gibi düşen
mektubun,
neden ellerim diken diken oldu,
neden dikenlerim saplandı yüreğime, gözlerim
oyuldu?
Getirdi çocukluğumuzu aklıma tekrar
ayrılık gölünün dibinden çıkardığım mektubun,
acının kaskatı kuyularından çekip aldığım mektubun,
sabah türkülerini getirdi aklıma, okul günlerini,
akşam şeytanlıklarını, köy meydanını.
Ve duydum sesini babamın:
«Yeter artık çocuklar, haydi yatağa!»
Ve anamın sesini duydum,
yudumlarken kahvesini keyifle:
«Samih nasıl, ne yapar?
Ya arkadaşın Fuad, o nasıl?
Tanrı kem gözlerden korusun ikinizi de!»
Açarken mektubunu,
acının ve yokluğun zindanlarından kaçan mektubunu,
bir kuş gibi yaramın üstünde uçan mektubunu,
neden diken diken oldu ellerim,
ey sabah şafağının dostu,
neden dikenlerim saplandı yüreğime, gözlerim
oyuldu?

«Canım kardeşim benim!»
diye yazmışsın. Onurlu.
«Canım kardeşim benim!»
Ta Beyrut'tan
uçuyor sana doğru
en iyi dileklerim.
Uçuyor can çekiştiğin yere kadar.
En iyi dileklerimle...

Ben artık yepyeni bir insanım.
Aklın almaz.
Yüksek okulu tamamladım.
Bir de enstitüden diploma aldım.
Bir büyük yazıhanem var şimdi,
yaygın bir de ünüm.
Sarışın bir dostum var, büyükannesi Fransız,
ataları Haçlı seferlerine katılmış bir dostum daha.
Ve bütün saygıdeğer varlıklı baylar gibi
bir köpekçeğizim var evimin avlusunda benim de.
Canım kardeşim benim..
Gelemez miydin sen de Beyrut'a?
Bırakamaz mıydın o iğrenç ülserini?
O çamura bulanmış yüzünü terk edemez miydin?
Vaz geçemez miydin o aşağılık yaşamdan?
Evin evimden güzel olsa bari,
tarlan tarlamdan geniş olsa,
canım yanmaz.
Gelemez miydin sen de be kardeşim Beyrut'a?
En iyi dileklerimle, canım kardeşim,
sana o can çekiştiğin yerde, o bataklıkta.

Bana varınca geceleri ve tel örgüleri aşan mektubun,
kapımın altına bir meleğin kanadı gibi düşen
mektubun.
neden ellerim diken diken oldu,
neden dikenlerim saplandı yüreğime, gözlerim
oyuldu?
Canım kardeşim benim,
seni düşündüm orda, Beyrut'ta,
o can çekiştiğin diyarda düşündüm seni:
Köksüz kalmış bir beyaz zambak gibi,
kaynağı kurumuş bir akarsu gibi,
başı olmayan bir türkü gibi,
yaşantısız bir fırtına gibi.

Düşündüm seni o can çekiştiğin yerde:
Sonbahar güneşi gibi
atlastan kefenler içinde.
Orada düşündüm seni, orada,
yaram benim, utancım,
o can çekiştiğin yerde.
Tanrı evini kem gözlerden korusun,
canım kardeşim benim!

(Çev.: A. Kadir Süleyman Salom)

ESKİ GÖMLEĞİMİZ

Oğlun, gidiyorum ana, diyeli beri,
ağzına bir lokma komadın,
ağladın bütün gece
sessiz soluksuz
bakarak karanlıkların tabutuna.
Güzel yüzün buruştu,
sabaha varmadan ihtiyarladın.
Karardı için kahırdan,
kurudu dudakların.

Neden besledim büyüttüm onu tam yirmi yıl,
duyar mısın, tanrım,
neden besledim büyüttüm?
Vurdu başını duvarlara, aldırmadın,
bastı çığlığı, bastı çığlığı, aldırmadın,
neden, tanrım?

Varlığımız bir intihardır, anam, bu dünyada.
Kitaplarımı fareler didik didik ettiler.
Durdu duracak can çekişe çekişe bu yürek.
Kahve pişirdim akşama dek dükkânda,
kuruladım bütün tabakları akşama dek.
Kovuldum bir kapıdan bir kapıya.
Günlerce aç açına iş aradım.
Parçalandı pabuçlarım, esvaplarım.
Sövdüler anama avradıma.
Dostlarım sarhoş götürdüler beni.

Utançtan kendimi yedim yedim ağladım.
Canım anam,
başımı alıp gidiyorum,
sürgün ediyorum kendimi,
yok başka çarem.
İster dövün arkamdan,

ister saçlarını yol,
ister öl.
Kalamam,
elimde değil,
canım anam!

Sürgün vurdu torbasını sırtına, gitti.
Şükürler olsun çocukları verene ve alana!
Sen ağladın bütün gece
sessiz soluksuz
bakarak karanlıkların tabutuna.
Sevgili oğlun bilemedi:
Sallandıkça acıların ve zorlukların rüzgârında
eski gömleğin senin,
durmadan dalgalanır dönüşün bayrağı.
Sen öbür oğlunu al, anlat ona:
Babadan kalanı gözden çıkarmak alçaklıktır.
Anlat ona:
Tohumda yaşamın sevinci
kayadakinden daha güçlü.
Yürür köklerim toprakta aşağılara doğru
ve dönüşün bayrağı dalgalanır durmadan
sallandıkça eski gömleğimiz
acıların, zorlukların rüzgârında.
Durmadan dalgalanır dönüşün bayrağı.

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

İŞSİZLİK PAZARINDA SÖYLEV

Yitireceğim belki de her şeyimi,
satacağım giysilerimi belki de,
senin paşa gönlün dilerse,
satacağım yatağımı yorganımı.
Taş ocaklarında çalışacağım belki de,
hamallık edeceğim belki de, lâğımcılık, çöpçülük.
Arpa tanesi arayacağım belki de bokların içinde.
Belki de çıplak kalacağım, aç kalacağım.
Ama hiç bir zaman oturmayacağım pazarlığa seninle.
ey güneşin düşmanı,
sıkacağım dişimi, dayanacağım,
son damlasına dek kanımın.

Belki sen, şu bir karış toprağımı da alacaksın bir gün.
atacaksın belki de gençliğimi zindana,
neyim var neyim yoksa atalarımdan kalma,
yağma edeceksin belki de hepsini,
kabımı kacağımı, küplerimi, hasırımı, kilimimi,
sedirimi.
Yakacaksın belki de kitaplarımı, şiirlerimi.
Yem edeceksin belki de vücudumu kurda kuşa.
Belki de ölüm saçan korkuluğu dikeceksin
köyümüze.
Ama hiç bir zaman oturmayacağım pazarlığa seninle,
ey güneşin düşmanı,
sıkacağım dişimi, dayanacağım,
son damlasına dek kanımın.

Belki de söndüreceksin bütün ışıklarını gecemin,
koparacaksın anamın sıcak koynundan belki de
beni.
Bozacaksın tarihimi belki de, edeceksin allak bullak.
Maskeler takacaksın belki de aldatmak için
dostlarımı.

Dört yanıma duvarlar öreceksin belki de, kalın,
yüksek.
Belki de çarmıha gereceksin beni bir gün
karşısında bir sürü hergelenin
Ama hiç bir zaman oturmayacağım pazarlığa seninle,
ey güneşin düşmanı,
sıkacağım dişimi, dayanacağım,
son damlasına dek kanımın.

Ey güneşin düşmanı,
limana bak, limana!
Sandallara, çiçeklere, bayraklara,
gırtlakları paralayan sevinçlere,
uğultulara, şarkılara,
kasırgaya meydan okuyan yelkenlere!
Odiseus'tur bu gelen
yoksunluklar denizinden,
benim sürgün halkımın
güneşidir bu gelen.
Halkımın gözleri kör olsun ki,
ey güneşin düşmanı,
hiç bir zaman oturmayacağım pazarlığa seninle,
sıkacağım dişimi, dayanacağım,
son damlasına dek kanımın,
son damlasına dek,
son damlasına!

(Çev A. Kadir - Afşar Timuçin)

ARABİSTAN HURMALARI

Bir milyon içinde altmış bin.
Nedir ki?
Atıcın ulusu isek biz eğer,
konuğun sığınağı isek,
yoldaş kapıldığı vakit fırtınaya
biz konağı isek yoldaşın,
açıkça biline:
Sığar yoksulun evine daha bin yoksul.
Yabancılar girer, ey dost,
el girer, hey, el girer.
Bir Arap atlısının payı yeter iki kişiye.
Karnını doyur, ey akrabam,
ey yoldaş, doyur karnını.

Sadece altmış bin, milyonsuz.
Nedir ki?
— Demiş bir radyo spikeri, utanmazın biri —
Kum dolu kıyılar gibi
gözleri tıkanık
çöl bedevileri!
Ne çıkar, demiş, dönerlerse
hurmalarına tekrar,
ve çadırlarına
ve develerine
ve akreplerine!

(Çev.: A. Kadir - Süleyman Salom)

GÖĞSÜMDE ÇARPAN

Çöle bir palmiye nasıl dikilirse,
anam nasıl bir öpücük kondurursa kırışık alnıma,
ceketini sırtına nasıl geçirirse babam,
nasıl çalışırsa kardeşimle okuma dersini,
buğday başağı toprakta nasıl yükselirse,
âşıklara nasıl gülerse bir yıldız,
işçinin yüzünden yorgunluğu nasıl silerse bir soluk,
nasıl yükselirse bulutlar arasında bir fabrika,
nasıl türkü söylerse dostlar,
nasıl gülümserse yabancı yabancıya,
sıcak yuvasına nasıl dönerse bir kuş,
bir çocuk çantasını nasıl taşırsa,
nasıl gülerse yağmurun altında çöl,
öyle çarpıyor göğsümde araplık.

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

TEVFİK EL ZEYYAT

Filistin kavga şiirinin öncülerindendir. 1940 yılında doğdu. Halk şiir geleneklerinin benimsenmesi, geliştirilmesi konusunda şairleri uyardı. Onun şiiri, halk şiir geleneğinin sesini ve anlatım biçimini sürdürür ve Filistin Arap söyleyişinin özelliklerini taşır. Politikayla çok yakından ilgili bir şairdir. Hıristiyandır. Hikâyeleri ve tiyatro eserleri de vardır. Tevfik El Zeyyat birçok şiir kitabı yayımladı, bu kitaplar Suriye ve Lübnan'da da basıldı. Başlıca şiir kitapları: Ellerini Sıkıyorum *ve* Ölülerinizi Gömün ve Ayağa Kalkın. *1958'de hapsedildi. Hapiste de şiir çalışmalarını sürdürdü. Bir süre Celile'den çıkması yasaklandı. Şimdi Nezaret belediye başkanıdır.*

DİŞLERİMLE

Dişlerimle
savunacağım yurdumun her karış toprağını,
dişlerimle.

Başka yurt istemem onun yerine,
asalar damarlarımdan beni
istemem gene.

Burdayım hâlâ.
Aşkımın tutsağı.. Evimin çevresinde.
Yurdumun peşinde.

Burdayım hâlâ.
Yıkamazlar beni
ne kadar çarmıh yükleseler
omuzlarıma.

Burdayım hâlâ.
Tutarak sizi... tutarak.. tutarak
avuçlarımda.

Dişlerimle
savunacağım yurdumun her karış toprağını,
dişlerimle.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

BİR ZEYTİN AĞACININ GÖVDESİNE

Yün dokumadığım için,
ha bugün ha yarın
tutuklanma buyruğunu
beklediğim için
— evim her an hazır
baskınına senin —,
kâğıt bile satın alamadığım için,
kazacağım
bütün başıma gelenleri,
ve tüm sırlarımı
zeytin ağacının gövdesine,
evimin bahçesinde dikili.
Kazacağım tüm
hayatımın öyküsünü,
kanlı günlerimi dilim dilim,
naralarımı, çığlıklarımı,
portakal ağacının gövdesine
ve mezar taşlarına ölülerimin.
Damla damla emdiğim
bütün acıları
silmeye yetecek
onda biri bile
gelecek tatlı günlerin.
Kazacağım bir bir
topraklarımızdan çalınan
her parçanın numarasını,
sınırını ve yerini köyümün,
köyümde eğleşenlerin yıkılmış evlerini,
kökünden sökülmüş ağaçları,
çiğnenmiş kır çiçeklerini.

Kazacağım bir bir
sinirlerimi büke büke parçalayan
uzmanlaşmış bir sürü adamın adlarını,

ve bütün hapisanelerin adlarını,
ve ellerimi kenetlemiş
her çeşit kelepçeyi,
ve tüm dosyalarını
gardiyanlarımın,
ve üstüme boşalttıkları
her küfürü.
Ve kazacağım:
«Küfr Kasım, seni unutmadım.»
Ve:
«Doruğuna çıktık kanlı dağların.»
Kazacağım sonra
anlattıklarını
bana güneşin,
ve ayın fısıldadıklarını bana,
ve kumrunun dediklerini bana,
âşıkların terk ettiği
kuyunun başında.

Hatırlamam için iyicene,
kazacağım
ayakta, dimdik,
bütün acı günlerimi,
ve her sayfasını bozgunun,
tohumdan
dağa kadar,
kazacağım hepsini
zeytin ağacının gövdesine,
evimin bahçesinde dikili.

(Çev. A Kadir Süleyman Salom)

BİZİM ÂŞIK ÖLDÜ

Birinci ses:

Bizim âşık öldü.
Devrildi asfalta,
elinde ekmek,
sırtında kazma,
vın diye geldi üç kurşun,
havalardan doğru üç kurşun
buldu onu,
göremedi bizim âşık
ak şimşeğini tabancanın.
Düşünüyordu yağmuru.

İkinci ses:

Yürekliydi, efendiydi ve de namusiu.
Aç gözlü toprağı besledi durdu,
döktü alnının terini toprağa,
döktü olanca gücünü.

Üç kurşun
geldi çakıldı ona,
sendeledi, yere düştü.

Üçüncü ses:

Gülmeyi severdi ve çocukları,
bir de yerli tütünü,
düğünlerde dans etmesini bir de,
bir de demli çayı,
atı ve atlı hikâyelerini bir de,
siyasetl, rakıyı,

bir de insanların anlattığı masalları,
kuşaktan kuşağa.
Bizim âşık, bir kaya gibi çöktü.
Bir öküzü haklayabilirdi bir yumrukta.
Ama okuması yazması yoktu.
Güzel şiirler bilirdi ama,
güzel ata sözleri.
Bir varmış bir yokmuş,
vakti zamanında...
Vın diye geldi üç kurşun,
havalardan doğru.

Birinci ses:

Tarlasından dönüyordu bizim âşık,
buğday ve pancar tarlasından,
elleri ılıktı, göğsü bağrı açık,
kara saçları toz içinde,
toprakla didişmişti akşama dek,
yağmura susamıştı toprak.
Geç kalmıştı bizim âşık,
güneş de ufka doğru
alçala alçala soğumuştu.

Bağırdı rüzgâr,
rüzgârın kanadı ıslak:
Ey âşık! Âşık!
Âşık baktı:
Ufuk da ıslaktı.
Yürüdü, sevinçten çırpa çırpa ellerini,
havayı derin derin soluyarak,
havayı ve yolcu bulutları.

İkinci ses:

Geçiyordu asfalt yolu
düş kurarak:
Bizim küçük kızı
nasıl donatacağım bak,
hasat bir gelsin hele,
bütün borçlarımı ödeyeceğim nasıl,
bir kemer alacağım çocuklarımın
anasına,
bir şişe kolonya, bir bilezik, bir şal,
bir çatkı alacağım kendime de,
benekli.

Üçüncü ses:

Ama tüm düşler, ey âşık, söndü gitti,
bir anda, ne varsa, her şey.
Ne senin zavallı düşün yaradı işe,
ne sonsuz cömertliğin.
Üç kurşun
buldu seni,
havalardan gelen,
yıldırım gibi
üç kurşun.

Birinci ses:

Altı...
Bu yıl başından beri
altı kişi,
intikam kurşunuyle
kurban gitti.
Bu yıl başından beri
altı...

İkinci ses.

Onlar da bizim âşık gibiydi.
Toprakta çalışırdı onlar da.
Onlar da alacaklardı iyi ürün,
yavrularını giydireceklerdi onlar da,
onlar da borçlarını ödeyeceklerdi,
komuşlardı kafalarına.

Üçüncü ses.

Altı...
Bu yıl başından beri
intikam kurşunuyle
kurban gitti.
Bu ne engerektir,
sokulur sinsi sinsi,
bu ne engerek!

Üç ses:

Bu ne engerek!
Bu ne engerek!
Bu ne engerek!

Uzak bir ses:

Söylenenlere bakılırsa,
intikam var işin içinde,
intikam, besbelli.
Bir iş var
işin içinde
söylenenlere bakılırsa,
bu işin içindeki iş
başlar bir kan çizgisinden,

asfaltın üstünde akan,
gider bir tozlu tepeciğe,
ta ortasında kentin,
ve tepede,
bir oda,
numarasız.

Koro:

Toprak koyun başının altına,
kardeşler!
Tutkundu toprağa,
anaydı toprak,
vatandı ona.
Koruyun mezarı,
onu yutan mezarı,
iyi bakın mezara,
yeşil kalsın,
hep yeşil,
kardeşler!

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

GİTMEYECEĞİZ BURADAN

Bin kez daha kolay, daha olanaklı
geçirmek bir iğne deliğinden
bir kocaman fili,
balık avlamak göklerde,
toprak sürmek denizlerde sabanla, traktörle,
zır zır konuşturmak bir timsahı
bin kez daha kolay, daha olanaklı.
Ama zorbalığınıza, baskılarınıza güvenip
düşünme gücünün ışığını söndürmek
ve kendimize çizmiş olduğumuz yoldan
ayırmak halkımızı bir kıl payı,
işte bu olanaksız.

Sanki biz,
Ledda'da, Ramla'da ve Celile'de
yirmi bin olamaz şeyiz.

Burada,
göğüslerinizin üzerinde
bir duvar gibi
uzanıp kalacağız.
Gırtlağınıza saplanmış
bir cam parçası gibi
burada.
Dikenleri yontulmamış bir yabani incir gibi,
bir ateş, bir alev fırtınası gibi,
gözlerinize bata bata
burada.

Burada,
göğüslerinizin üzerinde
bir duvar gibi
uzanıp kalacağız.
Meyhanelerde bulaşık yıkayarak,

doldurarak beylerin kadehlerini,
karanlık mutfaklarda yerleri silerek,
köpek dişleri gibi sivri dişlerinizden
bir lokma ekmek koparırarak çocuklarımıza,
kalacağız burada.

Burada,
göğüslerinizin üzerinde
bir duvar gibi
uzanıp kalacağız.
Aç.
Çıplak.
Güvensiz ve tedirgin.
Şiirler söyleyerek.
Sinirli sokakları
doldurarak gösterilerle
ve zindanları
gururla.

Yeni çocuklar yaparak
birbiri ardından,
kuduz nesiller gibi
yeni çocuklar.

Sanki biz,
Ledda'da, Ramla'da ve Celile'de
yirmi bin olamaz şeyiz.
Biz,
denizlerine susamışlar,
kalacağız burada.
Zeytin ve incir ağaçlarının
kaybolmuş gölgesine
gözümüzü dört açarak.
Hamura maya atılır gibi
ağaçlar dikerek
yeni yeni.
Sinirlerimiz buzlar içinde ama

yüreklerimiz-cehennemler gibi.
Biz,
eritiriz taşları
yanınca içimiz.
Gitmeyiz ama,
gitmeyiz taş çatlasa.
Ve esirgemeyiz hasisler gibi
taptaze kanımızı.
Bir geçmişimiz var bizim
burada,
bugünümüz var
ve geleceğimiz.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

GÖZYAŞLARI VE RÜZGÂR

1

Bu gözyaşları ne?
Doğudan esen bu rüzgâr ne?
Yakınmalarıyla yüklü
benim yitik insanlarımın
ve yurt özlemiyle boğazlanmış
ve kaskatı
bu rüzgâr ne?

Toprağı ve ufku doyuran
bu sesler ne?
Ovanın umutsuzluğunu döken,
çırılçıplak,
bu sesler ne?
Yüzüme, gözüme,
yüreğime, boğazıma
çiy gibi, kan gibi yayılan,
kölelik kokusunu boşaltan
bu sesler ne?

Bu gözyaşları ne?
Doğudan esen bu rüzgâr ne?

2

Sizi çağırıyorum sizi.
Sıkıyorum ellerinizi.
Kucaklıyorum ayaklarınızın altındaki
toprağı
ve diyorum ki:
Yaşamım sizin.
Sunuyorum size
aydınlığını gözlerimin.

Sunuyorum size
sıcaklığını yüreğimin.
Bendeki bu acılar
düşen acılardır
sizin acılarınızdan
benim payıma.

Sizi çağırıyorum sizi.
Sıkıyorum ellerinizi.

Göze almışım yurdum için her şeyi.
Eğilmemişim karşısında hiç kimsenin.
Direnmişim zorbaya karşı,
yetim, yoksul, çıplak ayak,
direnmişim.
Taşımışım kanımı ellerimle.
Düşürmemişim yere bayrağımı.
Bütün otları korumuşum,
mezarlarındaki otları
atalarımın.

Sizi çağırıyorum sizi.
Sıkıyorum ellerinizi.

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

Hatırlamadan olur mu,
hatırlamadan Damon'u, (*)
o zehir zıkkım geceleri,
o dikenli telleri,
duvara asılan adaleti,
çarmıha gerilen ayı,
parmaklığın demirinde?
Hatırlamadan olur mu,
hatırlamadan Damon'u,
hücrede sohbetimizi,
vururken yüzümüze
karanlığın soluğu?
İç çekerdik hani,
hatırlamadan olur mu,
yitik Damon'da
aşktan konuşuldu mu!.
Nasıl kalkardık ayağa,
nasıl isyan ederdik
dinlerken soygunları
ve yağmaları.
Sığmazdık kabımıza
halk başkaldırdığı vakit
ve kurtulduğu vakit.

Cücelerin uşaklığından söz ederdik,
zalimlere boyun eğmemiş bir halktan,
açlardan söz ederdik.
çıplak ayaklılardan,
bir deri bir kemik kalmışlardan,
bir deri bir kemik.
Karardan söz ederdik
esmer yüzlerde dolaşan,

(*) Şairin 1958'de atıldığı İsrail hapisanesi

gözlerde korku saçan umuttan,
olgunlaşacağı günlerden
halkın büyüye büyüye,
yarınlardan söz ederdik,
aşk ve barış dünyasından,
bahçelerden, güllerden, çiçeklerden,
amberden, şarap ırmaklarından.
Ve şekerden.
Hatırlamadan olur mu,
hatırlamadan Damon'u,
hücrede sohbetimizi,
vururken yüzümüze
karanlığın soluğu?
Hatırlamadan olur mu
sazını İbrahim'in,
Abs ve Antar ve Ablah öykülerini
anlatırken İbrahim,
ve kara saçlarını İbrahim'in,
ve Ebu Zait ve Diab masallarını
hatırlamadan olur mu?
Sürgündekilerden söz ederdik,
aramızda olmayanlardan,
iki dağ gibi heybetli iki yiğitten,
beyaz kılıçtan, iki yüzü keskin,
sevgililerden ve yemyeşil sevdalardan.
Uyuklardı sazı İbrahim'in,

Karmel üzerinde eskirken karanlık gece.
Otururduk gözleyerek cücelerin gecesini,
halkalar çıkarırdık cıgara dumanından sessizlikte,
meydan okurduk demir parmaklıklara,
anahtarlarına gardiyanların,
mavi gözlerine,
sarı dudaklarına.

Ey benim halkım,
gül fidanım,

bağlı kaldım sana canımdan çok.
Bağlı kaldık sözümüze:
Kabullendik hücrede acı çekmeyi,
haksızlığın zincirini kabullendik,
adaletsizliğin duvarlarını,
demir parmaklıkları,
yalnızlığı
ve açlığı.
Kabullendik kurtulsun diye çarmıha gerilen ay,
alınan hakların geri verilsin diye sana,
satılmayasın diye bir daha sen,
satın alınmayasın diye sen bir daha,
ve kalmasın diye
bir daha kayığın yelkensiz.
Ey halkım,
gül fidanım,
bağlı kaldım sana canımdan çok.
Sözümüz erkek sözü.
Sözümüz söz.

(Çev. : A. Kadir - Afşar Timuçin)

Senin yaranı çağırıyorum yardıma, senin ülser
yaranı,
üstüne tuz serpilmiş yaranı,
ey benim Filistin'im,
cevap versene!

Yardıma çağırıyorum, bağırıyorum avaz avaz,
erit beni, erit beni yaranın içinde,
dök beni, serp beni!

Oğlunum ben senin,
bıçak altındaki boyun!

Tatlı esintisi altında yaşıyorum,
ereğin, gelecek günlerin.
Yaşıyorum
zeytinliklerimde, ormanlarda.

Yazıyorum eşkiyalar için
şiirlerin en şekerini.
Yazıyorum mutsuzlar için,
yoksullar için.
Batırıyorum kalemimi
nişan tahtasına yüreğimin,
batırıyorum damarlarıma.
Çelik duvarları kemiriyor,
ekim rüzgârlarını içiyorum,
yudum yudum.

Parçalıyorum şiirlerle,
bıçak gibi keskin,
parçalıyorum suratlarını
beni ezenlerin.

Sırtımdaki bu yük
bir gün çökertirse omuzlarımı,
atacağım sırtıma
kayalardan koparılmış
bir yüklük.

Ey Filistin!
Ağzına kadar
yeşil soluğumla dolu,
durmadan çalan
zurnam benim!

Şarkılarım,
çöllerde dikilmiş
kara çaldırların
direği.
Ve raksının tatlı iniltisi,
duyduğu özlem
kendi insanlarına
toprağın.
Orada.
Karşı kıyıda.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

BÜYÜCÜLERİN ALEVLERİ

Ağır ağır
Çekiyorum ışığı
sislerinden gecenin, karanlıklarından,
çekiyorum
ince iplikler gibi.
Sabır veriyorum
düş limonluklarına,
sellerin fışkırdığı.
Kurutuyorum
bir göz yaşı mendiliyle
kardeşlerimin çığlığını.
Dikiyorum
en seçkinlerini bitkilerin
kızgın kumların ortasında,
dikiyorum
berduşlar için,
evsiz barksızlar için,
yurtsuzlar için,
mutluluğun, özgürlüğün ağacını.
Bir gün eğer
yürüdüğüm yollarda gelirsem
kayalarla, dikenlerle burun buruna,
belki başım düşer,
ama yankım
devam eder yoluna.

Ağır ağır.
Kibrit değilim ben,
tek bir kez ışıldayıp
hemen sönen.
Ben benzerim
büyücülerin uçurttuğu
alevlere.

Ta beşikten mezara dek
ışık saçarım.
Dedelerimin beşiğinden
torunlarımın mezarına dek
yalım yalım
yanarım.
Ben karıncalar gibiyim,
gücünü hiç bir vakit yitirmeyen.
Sınırsız, uçsuz bucaksızdır soluğum,
uzar gider
ta sonsuza dek.

Ağır ağır.
Tarih gitmeli
yapa yapa ödevini.
Hep böyle yürümeli,
bizim yürüdüğümüz gibi.
Ezenlerin, zalimlerin
kararlaştırdık sonunu.
Yarattıkları yası ödeteceğiz onlara

(Çev. : A. Kadir - Süleyman Salom)

ÇARMIHA GERİLMİŞ

Kardeşlerim benim!
Kardeşlerim benim!

Güller ve çiçeklerle, şekerler ve tatlılarla,
eksiksiz tüm aşkımla
bekliyorum.

Ben toprak, ben ay ışığı.
Ben çeşme, ben lâle, ben zeytin.

Susamış tarlalarla,
yollarla
ve bağlarla.

Ve yemyeşil binbir şiirle,
taşı yaprağa çeviren şiirlerle
bekliyorum.

Güller ve çiçeklerle, şekerler ve tatlılarla,
eksiksiz tüm aşkımla
bekliyorum.

Ve doğudan gelen
yelin esintisini
siper almış bir casus gibi
bekliyorum.

Belki de, kimbilir,
bir gün haber gelir bize
kanatlarının kanatlarında.

Günün birinde, belki de,
taşıverir çığlıklarla
ırmaklarım.

Nefes al artık, nefes al,
kardeşlerim perperişan
kalbim delik deşik.
Nefes al haydi.

Ben,
çarmıha gerilmiş
Filistinli!

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

DÖNÜŞ KÖPRÜSÜ

Kardeşlerim benim!
Kardeşlerim benim!

Kaşlarımla
döşeyeceğim dönüş yolunuzu.
Kaşlarımla.

Basacağım yaranızı yüreğime
bir damga gibi,
bağlayacağım dikenlerini yolunuzun
kirpiklerimle,
kirpiklerimle.

Ellerimin ayasıyle
öğüteceğim tohum tanesini.
Elerimin ayasıyle.

Kuracağım dönüş köprünüzü
bir kıyıdan bir kıyıya,
kemiklerimle,
kemiklerimle.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

FATVA TUKAN

Filistin ve Arap şiirinin en ünlü temsilcilerindendir. 1914 yılında Nablus'ta doğdu, ailesi altmış yetmiş yıl önce buraya yerleşmişti. Büyük Filistin şairi İbrahim Tukan'ın küçük kardeşidir. Ağabeysinin ani ölümü üzerine büyük üzüntüler geçirmiş, onun izinde yürümeye karar vermiştir. 1967 haziranında çıkan savaştan önce şiirleri bütün Arap dünyasına yayıldı. Bu savaşta Nablus düştü ve Fatva Tukan da İsrail'in işgal ettiği bu topraklarda kaldı. Bundan böyle onun şiiri yeni bir görünüm kazandı. Sürgün ve ezilmişlik duyguları altında, kavga şiirine yöneldi. Bir süre hapiste de yatan Fatva Tukan, şimdi Filistin'de Nablus şehrinde yaşamaktadır. Şiirleri birçok dile çevrilmiştir. Başlıca şiir kitapları: Günlerle Başbaşa *(1952)*, Aşkınızı Versenize *(1957)*, Kapalı Kapının Karşısında *(1967)*, Fedailer ve Toprak *(1968)*.

YETER BANA

Yurdumda ölmek bana yeter,
gömülmek yurdumun toprağına,
toprakta dağılmak, karışmak toprağa, yok olmak,
sonra dönmek bir gün yeryüzüne tekrar
bir yeşil ot olarak,
dönmek bir gün
ülkemde büyüyen bir çocuğun elinde
bir demet çiçek olarak
yeryüzüne tekrar

Yeter bana
yurdumun bağrında olmak,
toprak,
ot,
çiçek.

(Çev A. Kadir - Afşar Timuçin

VEBA

Şehrimde yayılınca veba,
çıktım tepelere,
göğsüm bağrım ufuklara açık,
haykırdım rüzgârlara bıçak gibi acıları:
Haydi rüzgârlar, esin!
Getirin bulutları bize doğru,
haydi rüzgârlar,
yağdırın yağmuru!
Havasını yurdumun etsin temizpak,
yıkasın dağları, ağaçları, damları,
haydi rüzgârlar, esin!
Getirin bulutları bize doğru,
yağmuru yağdırın,
yağmuru,
yağmuru!

(Çev. A. Kadir Afşar Timuçin)

HER ZAMAN YAŞAYAN

Hayır, sevgili yurdum benim, hayır, oyamayacaklar,
istedikleri kadar dolaşsın dursun kargalar,
senin karanlık yaylaların üzerinde, istedikleri kadar,
başının üstünde senin, istedikleri kadar,
taşlarında acı duyguların, istedikleri kadar,
taş çatlasa oyamayacaklar senin gözlerini,
canımın içi,
oyamayacaklar.
Umutları, düşleri boğsunlar, istedikleri kadar,
çarmıha gersinler özgürlükleri,
kurmak özgürlüğünü,
yapmak özgürlüğünü,
çalışmak özgürlüğünü.
Çalsınlar cırpsınlar, hırsızlar, çocukların gülüşünü,
ne varsa yaksınlar, yıksınlar!
Sonunda gene büyük acımızın içinden çıkacak,
dinmez acımızın,
yoksulluğumuzun içinden çıkacak sonunda gene,
kırmızılığından çıkacak duvarlara yapışmış kanın,
yaşamanın ve ölmenin ürperişinden çıkacak,
senden çıkacak sonunda gene yaşam, senden
çıkacak,
senden, ey eski yaramız bizim
sonsuz ağrımız,
tek sevdamız,
kutsal toprak!

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

VATANIMLA SÖYLEŞİ

Ölümü ve ihaneti tanıdığımız gün,
geri çekildi sulan denizin,
kent soluğunu tuttu,
kapandı kapıları gökyüzünün.

Dalgaların geri çekildiği gün,
tüm iğrençlikler kaldırdılar
yüzlerindeki peçeleri,
tüm umutlar kül oldu.
Ve benim kederli kentim,
yutarken acısını,
boğuldu.

Yitti gitti çocuklar,
yankısız, iz bırakmadan,
türküler yitti gitti.
Acılar sürünür kentimde,
çırılçıplak, kan içinde.
Dağ gibi yükselen bir sessizlik,
geceler kadar karanlık bir sessizlik,
korkunç bir sessizlik,
yerlerde sürükleyen bir sessizlik
ölümün ve yenilginin ağır yükünü.

Hey gidi, dili tutulmuş kentim benim!

(Çev.: A. Kadir - Süleyman Salom)

TUFAN VE AĞAÇ

Bir baskınla yayılırken ortalığa o şeytan, zorba
fırtına,
fırlatırken tertemiz yeşil toprağın üstüne
karanlık tufanı
yabani kıyılar,
tüm boğazlar haykırdılar patlarcasına.
Devrildi ağaç.
Ezildi güçlü gövde.
Ağaçta bir ufacık kıpırdama komadı,
ağaçta bir parçacık can
komadı fırtına.
Devrildi ağaç.

Bağışlayın, kızıl dereler!
Bağışlayın, sulanmış kökler!
İnsanlarımın kanıyla sulanmış kökler, bağışlayın!
Bağışlayın, Arap kökleri,
ağır kayalar gibi yerin dibine çöken Arap kökleri,
ve çöktükçe birbirine daha çok bağlanan
Arap kökleri,
bağışlayın!

Gene dikilecek ağaç.
Gene yükselecek ağaç.
Gene yeşerecek
ağacın dalları,
yeşeren yapraklarla, kahkahalarla
meydan okuyarak güneşe.

Ve gene gelecek kuşlar.
Kuşlar caresiz gene gelecek.
Kuşlar gelecek.
Kuşlar gene.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

Mazin'in güncesinden(*)
(15 Haziran 1967)

1

Oturdum işte, yazacağım. Ama ne?
Neye yarar yazmak,
«yurdum benim...» demek,
«soydaşlarım benim...» demek neye yarar,
«halkım benim...» demek neye?
Sözcüklerle mi koruyacağım soydaşlarımı?
Sözcüklerle mi kurtaracağım halkımı ben?
Şu anda masanın başına geçip yazı yazmak
öyle utanç verici, öyle aşağılık bir iş geliyor ki bana.
Şu anda bütün sözcükler tuz,
şu anda bütün sözcükler sirke.
Bu gece hiç bir sözcük yeşermez,
hiç bir sözcük çiçek açmaz bu gece.

2

Uyuşukluğun ve gidenlerin arasında bir kutsal
kandil
yaktı gözlerinde iki ateş parçası
ve en derin köşelerini canının boğdu aydınlığa.
Defterini kapattı.

(*) Fedai Mazin Abu-Gazzala, Eylül 1967 sonlarına doğru, Tubas tepelerinde bir çarpışmada öldü. Cebinden çıkan günlükte 15 Haziran 1967 tarihli bir iki tümce bulundu. Fatva Tukan bunları şiirin başına koydu. Mazin, yazısının sonuna büyük harflerle şu satırı eklemişti: «Sussun kalem, bağırsın kurşun!»

Mazin, yiğit delikanlı,
hazırlandı taşımaya sevgisinin yükünü,
havalara serpilmiş artıklarını isteklerinin
istedi kurtarmak.

— Giderim, anacığım, giderim,
gitmem gereken yere
arkadaşlarımla omuz omuza.
Kabullenmişim bu kavgayı bi kere.
Boynumda asılı bir taş gibi
taşırım onu.
Giderim buradan
ve bağışlarım nem varsa,
damarlarımın atışını
ve bileğimin gücünü
ve aşkımı,
nem varsa bağışlarım
toprağıma
çeyiz gibi.
Toprak bir yana,
yok senden çok sevdiğim
ana!

— Yavrum benim,
ciğerparem!

— Kıvançlı geçit
henüz gelmedi, ana,
zafer adımları izler,
gelecek ama.

— Yavrum benim,
ciğerparem!

— Varmadan zafer geçitine
düşersem eğer,

sakın üzülme.
Yolumuz uzun,
yolumuz çetin,
yolumuz diken.
Gider çok uzaklara, ufuklara dek,
kimbilir nerde bitecek bu yol,
kimbilir ne zaman bitecek.
Aşıyoruz cehennemden kıyılarını
kanlı çırağılarla aydınlanan gecenin.
Ardımızdan zaferin erişmesi gerek.
Zafer bir gün gelecek elbet.
Bir gün zafer elbet gelecek.

— Yavrum benim,
ciğerparem!
Bir bugün için doğurdum seni,
bir bugün için,
emzirdim seni bir bugün için,
verdim kanımı sana bir bugün için,
soluğumu verdim sana bir bugün için,
her şeyi verdim sana, her şeyi,
anaların verebileceği,
bir bugün için.
Yavrum benim!
Toprağından sökülüp koparılmış
soylu çiçeğim!
Git!
Toprak bir yana,
yok senden çok sevdiğim!

3

Tubas, tepelerin ardında, Tubas.
Karanlıklarda kulaklar gerili.
Gözlerde ne uyku, ne düş.
Rüzgâr, sessizliğin sınırlarını geçmiş,
tepelerin üstünde solur,

ağır zincirlerinden boşanır,
ve koşar ve koşar ve koşar,
kanlı bir ölüm çemberi içinde
koşar durur.

Hoşgeldin ölüme,
hoşgeldin ölüme,
hoşgeldin.
Alev aldı akan yıldız.
Tepeleri aştı
alevden bir yıldırım hızıyle,
ışıklar saça saça tepelere.
Ölümün hiç mi hiç yenemeyeceği toprağın üzerine,
hiç mi hiç
ölümün yenemeyeceği
toprağın.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

KAR YAĞDIĞI GÜNLER

Hâlâ kalbimin içinde
derin yankılı
beyaz bir türküdür
durmadan kar yağdığı günler,
ürpermelerinde soluduğum,
pamuklarına büründüğüm
beyaz bir türkü.
Ne günlerdi o günler, ey tanrım,
bembeyaz karların yağdığı o günler!

Şendik çocuklar gibi,
yollar açılıp daldığımız gün enginlere.
Kar yağıyordu lâpa lâpa.
Biz iki ak görüntü.
Yollardaki izlerimizi siliyordu düşen kar
ve tüm sırlarımızı toprağa gömüyordu.
Ve sen, ve sen, en büyük çılgınlığım benim,
bir şiirdin sen,
bir kocaman şiir,
yüreğimin derinliklerinde çarpan,
ve kamçılayan uyuşuk duyguları.
Bir şiirdin sen,
bir kocaman şiir.
Ne günlerdi o günler, ey tanrım,
bembeyaz karların yağdığı o günler!

Pek az konuştuktu o gün, sevgilim,
ama nasıl da duyduktu
tüm çarpıntısını yaşamın.
Bir türküydü sanki yaşam,
bereketli, dolgun ve tutkulu,
bizi umutlara, ulaşılmaz armağanlara boğan
bembeyaz bir türkü.
Ne günlerdi o günler, ey tanrım,
bembeyaz karların yağdığı o günler!

Şendim o gün çocuklar gibi,
hayatı kucaklar, beklerdim aşkını senin,
doruklara tırmanır, içerdim düşlerimi.
Henüz kana boyanmamıştı o ak yollar,
seni düşünür, yaşamak isterdim aşkımı sonuna kadar.

Ah bir geri gelseler, ey tanrım,
bembeyaz karların yağdığı o günler
oh bir geri gelseler!

(Çev A. Kadir Süleyman Salom)

DOĞU KIYISINDAKİ YAVRULARA MEKTUP

Sevgili çocuklarını,
ırmağın karşı kıyısındakiler,
canım yavrularım,
size öyküler anlatacağım,
yepyeni, taptaze öyküler.
Denizci Simbad'ın öyküsü değil ama,
Alâattin'in Lâmbası'nı bulan balıkçının öyküsü değil,
Kamal Az-zaman ve Sultanın Kızı öyküsü değil,
yepyeni, taptaze öyküler bunlar.
Ama korkarım, öykülerimin hepsini anlatamam,
belki dünyanızın ışıklarını boğarım,
belki ürkütürüm çocukluğu,
bulandırırım belki barışı, duruluğu,
masumluğun kıyılarında.

Esir düşenlerin, zindana girenlerin, zindancıların
anlattıklarını
sayıp dökemem, korkarım,
nazilerin, nazizmin ettiklerini sayıp dökemem,
korkarım.
Belki karartırım küçük dünyanızı,
belki körpecik dünyanızı karartırım.
Bu öyküler öylesine korkunç,
bu öyküler öylesine uğursuz ki,
ihtiyarlatır birdenbire çocukları.
Sormayın sakın, çocuklar, nasıl ve ne vakit bitecek
dört diyara serpilip saçılmanın öyküsü,
her şeyden, ama her şeyden yoksun kalmanın
öyküsü
nasıl ve ne vakit bitecek
sormayın.
Sizce bir anlam taşımaz
size vereceğim karşılık.
Büyüyün hele, canım yavrularım, büyüyün.

Bizim gibi ağır yükler taşıyacağınız günler verecek
o karşılığı size
yıkımın ve acıların yollarında,
o günler anlatacak amacını her öykünün.
Siz de savaş destanlarında
yaşayacaksınız o zaman.
Çok eski bizim tarihimiz,
savaşın başından geçenler çok eski.
İşte o vakit bileceksiniz, canım yavrularım,
dört diyara serpilip saçılanlar
ne vakit ve nasıl kavuşurlar birbirlerine,
dağılmanın, yoksunluğun öyküsü ne vakit biter,
nasıl erer sona.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

KARA HABERLER YAĞDIĞI ZAMAN

Dumanlar örer habire dağlarda yel,
dumanlar dokur habire,
taşlar yağar, ağır kayalar yağar habire
gecenin ve fırtınaların sapa yollarından:
Küller içinde, kara kara.
Dumanlar içinde, kara kara.
Hiç durmasınlar bu taşlar, istedikleri kadar yağsınlar!
Hiç durmasınlar bu kayalar, istedikleri kadar yağsınlar!
Dereler, ırmaklar, nehirler habire
koşarlar denizlere doğru.
Sonsuz uzaklıklar içinde yollar aşıla.
Ve sessiz sessiz sabahlar beklene.
Genç yaşlı hepimiz, kadın erkek hepimiz,
savaştayız hepimiz,
çoluk çocuk hepimiz savaşta.
Ama elbet bir gün sizi de göreceğiz,
ırmaklarla giden sizi,
küller içinde, kara kara,
nehirlerle akan sizi,
dumanlar içinde, kara kara,
ey beyaz, bembeyaz, sakız gibi sabahlar,
düşlerimizin ardındaki!

(Çev. : A. Kadir Süleyman Salom)

YENİ YILA İKİNCİ DUA

Avuçlarımızda senin için yeni amaçlar taşıyoruz,
gözbebeklerimizde dualar sunuyoruz tanrıya,
ezgiler sunuyoruz, su katılmamış.
Ya sen, gül kokusunun umuduyla donanmış,
istekle, verilmiş sözlerle dopdolu,
sen, yeni yıl, bize ne getirirsin,
senin bağrında neler var?

Aşk ver bize, aşk ver.
Aşkın içinde patlar bizim büyük cevherimiz,
aşkın içinde ışıldar.
Aşk ile yeşerir türkülerimiz bizim,
aşk ile yeşerip dökülür kalbimiz,
dökülüp yayılır
ve zenginleşir toprağımız
aşk ile.

Aşk ver bize, aşk ver.
Aşk ver ki, kuralım yeniden
yıkılan dünyamızı,
aşk ver ki,
serpelim tekrar tekrar
bereketli kıvancı
kısır dünyamıza.

Kanat ver bize, kanat ver.
Açalım dört bir yandan kuşatılmış bu zindanı,
bu demirden, çelikten duvarları yıkalım,
uçurtalım özgürlüğü ta yukarlara, doruklara.
Işık ver bize, aydınlık ver.
Zifiri karanlıkları yarıp geçecek bir ışık ver,
parlak soluğuyla hepimizi
yücelere fırlatacak bir aydınlık.

Özgürlük getir bize.
Var olmanın tek olanağını,
tek amacını yaşamanın!

(Çev. : A. Kadir - Süleyman Salom)

AĞLAMAYACAĞIM

Filistin direnişinin ozanlarına

Yafa'nın kapıları önünde durdum,
karşısında yıkılmış evlerin,
kırıp geçirmenin kargaşasında,
dikenlikler arasında, ey dostlarım,
haydi oturup ağlayalım, dedim gözlere,
yerini yurdunu bırakıp gidenlerin
yıkıntıları üstünde
oturup ağlayalım.
Ocak çağırır ocağı kuranı,
ocak başsağlığı diler
ocağı kuran adına.
Yürekse, paramparça,
inler ve der:

Ne yaptı günler sana?
İçinde yaşayanlar bir vakitler
şimdi nerdeler?
Şimdi nerdeler?
Bir habercik alabildin mi onlardan,
gidenlerden bir habercik?
Onlar burda yaşamıştılar,
burda yaşamış, burda düş görmüştüler,
burda gelecek günleri hazırlamıştılar.
O düşler şimdi nerdeler?
Gelecek günler şimdi nerdeler?
Onlar nerdeler?
Onlar nerdeler?

Çıkmadı tek sözcük yıkıntılardan.
Yalnız yokluk konuştu, boşluk konuştu yalnız,
sessizlik konuştu, terk ediliş konuştu yalnız.
Ve yalnız yarasalar ve cinler dinlediler evlerde,

ne yüzleri yüz, ne elleri el, ne dilleri dil.
Bizden başka kimler konuşmadı ki,
neler konuşmadı ocağımızdan başka?
Yürekler acıların denizinde boğuldu gitti.

İnsanlarım benim, insanlarım!
Kaşlarımın üstünden sildim temizledim
kurşuni sislerini çığlıkların,
gittim sizleri karşılamaya.
Parıl parıl yanıyordu gözlerimde
bir sevda ateşi, bir umut,
siz erkeklerimize dayanan umudun ateşi,
toprağımıza dayanan sevdanın.
Ey utanç!
Neden karşılamadım sizi,
erkeklerim, toprağım,
işte kirpiklerim kan içinde,
gözlerim dolu dolu,
yüreğim lime lime!

Burdayım, canlarım, insanlarım, sizlerleyim,
koparmak için içinizden bir parça ateş, bir parça alev,
sizi kapmak için, ey gecenin kandilleri,
dökmek için sizden lâmbama bir damla yağ!
Burdayım, canlarım, insanlarım, sizlerleyim.
uzatıp ellerimi sıkmak için gür ellerinizi,
büküp boynumu bükük boyunlarınızın karşısında,
alnımı yanyana dikmek için
güneşe dikilen alınlarınızla!
Burdayım, sizlerleyim,
dağlarımızın kayaları kadar katı,
burdasınız, benimlesiniz,
toprağımızın çiçekleri kadar tatlı
Yaralar nasıl ezebilir beni?
Umutsuzluk nasıl ezebilir beni?
Nasıl ağlayabilirim karşınızda?

Ant içerim, canlarım,
bugünden sonra
ağlamamaya!

Sevgili insanlarım benim, canlarım,
köyümüzün yel gibi koşan atı
artık diz çökmeyecek
dünkü gibi.
Kahramanlar bekler ırmağın ardında.
Göz kulak kesilin, durun orda,
kişner Arap atımız, kara atımız,
şahlanacak zamanı
bekler güvenle.
Boşanır karanlık yıkımların zincirlerinden
ve koşar bulmaya güneşin altındaki yerini.
Koş, arslanım, koş güneşe doğru,
koş, ulusumun kara atı, koş!
Arma sensin, bayrak sen,
biz, ardından koşan kalabalığız olsak olsak.
Artık denizin dalgaları durdurulamaz,
artık düşemez alınlarımıza yorgunluk,
düşemez artık ta özgürlüğe dek.
Karanlıkları, cinleri kovuncaya dek
rahata kavuşmak yok,
sözümüz söz.

Canlarım, insanlarım, gecenin kandilleri,
kardeşleri yaralarımın,
buğdayımın tohumları!
Biz yaşayalım diye
ölenlerin mayası!

Gidiyorum yollarınızdan,
aşıyorum yollarınızı.
Karşınızdayım, burdayım işte.
Dünün göz yaşlarını topluyor ve yıkıyorum.
Ve dikiliyorum toprağımızda, yurdumuzda,
tıpkı sizin gibi işte.
Gözlerimi ekiyorum, gözlerimi,
tıpkı sizin gibi,
güneş dolu yollarımızda.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

SALİM JABRAN

1938 yılında Hayfa'da doğdu. İşgal altındaki Filistin'de yeni şiir akımının başlıca öncüllerindendir. Hıristiyandır. Hayfa'da yayımlanan Al Gad dergisinin yöneticisidir. Şiiri önemli olmakla birlikte, işgal altında yaşadığı için, ünü fazla yaygınlaşmamıştır. 1970 yılında yayımlanmış ilk şiir kitabı Kalbin Sözcükleri, *öğrenciliği sırasında yazdığı şiirleri kapsar. 1967'deki yedi günlük savaştan sonra yazdığı şiirleri* Belirli Yurtsuz Şiirler *adlı kitabında toplamıştır. Öbür Filistinli şairler gibi hapse girmiş çıkmıştır.*

ÇADIR KUŞAĞI

İstersem gülümserim,
kolay ne var bundan.
Ama karanlığı kalacak gözlerimde
mezar çiçeklerinin,
bir yaşlı selvinin karanlığı kalacak,
alt üst olmuş yurdumun köylerinde,
acı sessizlikle kuşatılmış yurdumun köylerinde,
yıkıntılar arasında güçbelâ ayakta duran
bir yaşlı selvinin.

Hangi halkı parçalamıştır tarih,
parçaladığı kadar benim halkımı?
Halkım benim oldu toprağından,
saçıldı dört bir yana halkım benim.
Daldı yurdum uykuya
iççekişleri arasında ufkun.
Bense burdayım,
gözlerim kapkara, zifir gibi,
çadırların karanlığını taşır gözlerim.
Çocuk dudakları değil bu dudaklar artık,
analarını çağıran dudaklar değil,
döndüler kuru bir ekmeğe,
çağırmazlar hiç kimseyi.

Siz orda barıştan dem vurun hâlâ,
ben burda durayım köksüz.
Ben burda boşluğa asılmış bir tavan.
Çadırlarda büyüyen bir kuşağım ben,
ben, çadırlarda çoğalan.
Bir daha kulak verin,
bir daha dinleyin beni:
Büyüyen ve çoğalan bir kuşağım
ben kara çadırlarda.
Kalsın sizin ekmeğiniz sofranızda.
Uyuyayım ben burda aç ve susuz.

Ama tarih dört açsın gözünü
bizim çadır kuşağına.

(Çev. A. Kadir Afşar Timuçin)

UTANÇ

Bileklerime kelepçe vururken
«Artık yazarsın şiirlerini!» di-
yene...

Kelepçe vurdular bileklerime.
Güneş alnıma dayandı
batıya yönelmeden önce.

Baktım surat gene o surat,
gözler iki yılandı.
«Merhaba Salim!
Gene aramızdasın demek?
Nefret eder misin hâlâ Yahudilerden?
Buralara ne zaman geldin?
Dir Hanna olayı mı yoksa?
Büyük deneylerden çıkar şiir dediğin.
Otur, mahpuslar için şiirler yaz sen de.»

Yazacağım elbette.
Taşıyacağım zincirlerimi.
Mahpuslara şiirler okuyacağım,
hani şu, bağıra bağıra
söylediğim şiirleri
alanlarda, sokaklarda.
Bağlasın varsın ellerimi zincirler,
bir utanç duygusu yakacak vicdanları,
benim vicdanımı değil ama,
o zalim karanlığı yakacak,
seni ortalığa fırlatan o karanlığı,
seni,
pis uşak.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

YAFA'DAN ZAFER HABERİ

Alınca zafer haberini
cıgara dağıttın mahpuslara
ikişer paket.
Savaş şarkıları söyledin avaz avaz.
Başladın zincirlerinle, gardiyanlarınla alaya.

Halkımdır görünen parmaklıklar ardından.
Kükreyen dalgalarıyla çalkalanan okyanus.
Işıltılı yüzünü öperim, ey güzel Yafa!

Ey, birbiri ardından gelen kutlu haberler!
Daha ilk hasattır bu.

Tarlaların olgun başaklarla tıklım tıklım.
Kalk, halkım, kalk!

(Çev. : A. Kadir Süleyman Salom)

ASILMIŞ ADAM

(Bazı İsrail panayırlarında yeni bir çeşit oyuncaklar satılıyor... Asılmış bir Arap.)

Asılmış bir adam.
Çocuklara en güzel oyuncak
çarşıda pazarda satılan.

Ama satılmıyor artık,
boşuna aramayın onu.
Söyleyin çocuklara,
tükeneli epey oldu.

Ey, nazi komplarında
ölenlerin ruhları!
Berlinli bir Yahudi değil
bu asılmış adam,
benim halkımdan
bu asılmış adam,
benim gibi Arap.
Asanlar kardeşleriniz!
Yanlış söyledim,
affedersiniz,
onu nazi subayları
astılar Sion'da.
Ey, nazi komplarında
ölenlerin ruhları!
Bilmem nasıl anlatmalı!
Bilmem nasıl anlatmalı!

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

LÂNET

Lânet olsun anama:
Verdi bir yabancıya memesini.
Başkasını emzirdi ben açken

Lânet olsun anama:
Verdi bir yabancıya yatağını.
Uyuyamaz oldum, her yanım buz kesti.

Lânet olsun anama:
Verdi bir yabancıya kalbini.
Bu bağış sevilmekten etti onu.

Lânet olsun anama.
Lânet olsun.
Bütün bunlardan ötürü.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

SÜRGÜN

Güneş sınır mınır tanımaz,
güneş aşar sınırları.
Ateş açmaz bir tek nöbetçi.

Öter bülbül sabah akşam.
Çeker deliksiz bir uyku
Yahudi kibutzlarının kuşları gibi.

Yolunu şaşırmış bir eşek
otlar keyifli keyifli
ateş hattında.
Ateş açmaz bir tek nöbetçi.

Bir de ben,
senin sürgün oğlun
— ey yurdumun toprağı —,
ufuklarınla gözlerimin arası
upuzun,
bir aşılmaz duvar.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

SAFAD(*)

Ben miyim sana yabancı,
yoksa sen misin bana,
ey Safad?
Evler ses eder:
«Merhaba! Merhaba!»
İçindekilerse:
«Çek arabanı! Çek arabanı!

Neden dolaşırsın sokaklarda
aylak aylak,
neden,
ey Arap?
Neden selâmını almazlar
selâm verince sen onlara?
Anan babandı
bir vakitler oturanlar buralarda,
kardaşların,
hısım akraban.
Hepsi çekti gitti..
Kalmadı kimsecikler.

Ölüm marşıdır
dudaklarımızdan dökülen.
Kırılmış onurudur bir arslanın
gözlerimizde kalan.
Hoşça kal, Safad,
hoşça kal!

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

(*) Şairin doğduğu köy.

İLK GECE

Bu ilk gecem.
Duyuyorum dışarda yağmuru.
Görüyorum hayaletini bir ağacın
parmaklıktan.
İliklerime işledi soğuk.
Yerler hep böcek ve tükrük.
Bir başımayım.
Kapadılar bu gece buraya beni.
Çıt yok.
Yalnızlığın dalgaları ne derinmiş meğer!
Düşünmek bir şeyler gecenin içinde,
bir şeyler mırıldanmak, bir şeyler söylemek,
hatırlamak bir şeyler:
Yurdum benim, memleketim!
Yurdumun düşmanları,
nazîler!

Bu ilk gecem,
son gecem değil.

(Çev.: A. Kadir - Süleyman Salom)

İBRAHİM TUKAN

1905 yılında doğdu, 1942 yılında öldü. Fatva Tukan'ın ağabeysidir. Devrimci Filistin şiirinin öncülerindendir Kitabının adı Kapalı Kapının Önünde.

SİZLER

Sizlersiniz bağlı olanlar toprağa,
sizlersiniz dayanan
acıların bütün yüküne.
Sizlersiniz çalışanlar karıncalar gibi, sessiz sedasız.
Tanrı güçlü kollarınızı
her daim
kutsal kıla!
Bedeldir sizin bir konuşmanız
tam donatımlı bir orduya
Sizin bir toplantınız
geri getirir bize
Emeviler zamanındaki
fetihlerin bütün şânını.
Kurtuluş haberleri işte
çalmakta kapılarımızı,
çiçekli bayramların kokusu
okşar burnumuzu.
Hepimizin tek bir isteği var:
Vatanın bir küçük parçası elinizde,
sıkı durun üstünde, sıkı durun,
tüm vatanı çaldıkları gibi
çalmasınlar onu da!

(Çev. : A. Kadir - Süleyman Salom)

ABU SALMA

1910 yılında işgal altındaki Filistin'de doğdu. Asıl adı Abdülkerim Al Karmi'dir. Delikanlılığı sırasında yazdığı «Salma» adlı bir şiirinden dolayı kendisine bu ad takıldı. Halen Şam'da yaşamaktadır. Üç şiir kitabı ve iki öykü kitabı yayımlanmıştır. Her ne kadar, Filistin'in en büyük şairleri arasında yer almakta ise de, yabancı dillere az çevrilmiş ve Avrupa'da öbür Filistin şairleri kadar tanınmamıştır. Şiir kitapları: Halkımızın Türküleri *(1959),* Mülteci *(1963),* Filistin'den Kalemim *(1971, Mahmut Derviş'in önsözüyle).*

GENE GELECEĞİZ

Gene geleceğiz
karşılaşmanın yollarında.
Bir bülbül kulağıma fısıldadı:
Gene geleceğiz.
Bülbüller oralarda
yaşarlar henüz.
Şakırlar yazılarımızda.
Gene geleceğiz
gölgeleri arasında özlemin,
yadırgamanın mezarlarında
bizim yerimiz de var,
bu kesin.
Yorulma gönül,
dönüşün yollarında
çökme sakın.
Gene geleceğiz,
gene.

(Çev. : A. Kadir - Süleyman Salom)

YABRA İBRAHİM YABRA

1919 yılında doğdu. Özellikle İngiliz üniversitelerinde eğitim gördü. Anglo Sakson dil ve kültürünü çok iyi bilir. Şimdi Bağdat'ta oturmaktadır ve bir petrol şirketinde önemli bir görevi vardır. Hem ozan, hem romancı, hem de çok değerli bir sanat eleştirmeni olarak tanınmıştır. Şiir kitapları. Temmuz ve **Kent** *(1959),* Kısır Döngü *(1970).*

ONU DÜŞÜNDÜKÇE

Yürekler olurdu parça parça onu düşündükçe.
Avunacağım tutardı sabrım tükendikçe.
Çalkalanır çığlığı acıların
insan yüreğine her kez geri döndükçe
canlı görüntüsü unutulmuş bir çağın,
yiter gider kendime çizdiğim yolun izleri,
yiter gider arasında sevgi alevlerinin,
takınaklı gölgeler içinde yiter gider.
Ey geçmiş günler ey,
hiç bir vakit geri gelmeyecek günler,
daldınız bomboş gecelere geçici bir kıvanç gibi
Nerelerde kaldı, söyleyin, nerelere gitti,
güçsüzlüğün yaralarına
melhem olan, ilâç olan,
söyleyin, nerelerde saklı
fedailerin ölümü?

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

GÖZLERİNİN TÜRKÜSÜ

Gözlerinin türküsünü mü çığırırım, ne dersin?
Elbette.
Türküsünü çığırırım gözlerinin,
iki gözbebeğinde sarmaşdolaş
dünyanın tüm sevdalıları için.
Gözbebeklerindeki bütün türküler
canlanır Filistin'deki vadilerim için,
kıyılarım için, bulutlarım için.
O zeytin toplayan Filistinli ben değil miydim, ne dersin?
Balık tutan sandalcı ben değil miydim Yafa kıyılarında?
Işıtan şarkıcı ben değil miydim
Neguev çöllerini bir baştan bir başa geçen
göçebe develerin önünü,
git git bitmez bir gurbet yolunda?
Ben kayalarımı Kudüs'ün
taş ocaklarından almışım,
kabartma işlemişim ben bu totemi:
Gözlerin için,
ey memleketimin yüzü!
Durmaz ağlarım,
gözlerin için.
Çığırırım yanık türküler,
gözlerin için.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

RAŞİT HÜSEYİN

1931 yılında doğdu. 1950 yılından sonra yetişen şairlerin önde gelenlerindendir. İsraillilerin Mapem partisinde çalışarak ün kazandı. 1970'te New York'a gitti ve bir süre orada kaldı. Şimdi Şam'dadır. İki şiir kitabı vardır: Şafakla *ve* Bombalar.

YAFA

Yüksek fırınlar ölüm saçan gaz dağıtıyor Yafa'da.
Sinek ve umutsuzluk dolu kurumuş sokakları
Yafa'nın.
Atmaz oldu artık Yafa'nın kalbi.
ay uydusunun cenaze namazı sürdürülüyor
göklerinin damarlarında.
Ay ışığı kalmadı Yafa'da.
Kandır köpüren
kayalıklarında Yafa'nın.
Memelerinden portakal sütü emdiğim Yafa
kavruluyor susuzluktan,
kuruyor yaşama susamış Yafa,
bir vakitler dalgalarıyla yağmurları doyuran Yafa
şimdi kuruyor.
Kumların üstünde çağlara
boyun eğdirmiş Yafa'nın
şimdi kırık kolu kanadı,
sırtı ezik.
Düşümde bir bahçeydi Yafa,
insanları çiçek açmış ağaçtı,
bugün ölüm mikrobu üreten
bir meyhaneye döndü Yafa.

Ben Yafa'daydım.
Alnındaki sıçanları kovaladım,
binitlerini yitirmiş atlılarını kurtardım yıkıntısından,
batırdım yıldızları kumlara ve duvarlara,
çıkardım kemiklerinden kurşunlar,
öfkemi yuttum,
ateşinden sızan dumanları çekmek için içime
kadın saçları aradım yakacak,
yıkıntısını yaktım tütün gibi.

Ben Yafa'daydım.
Dinlendim bir parçacık.
Sormayın başımıza geleni!

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

MAHMUT SOBH

1936 yılında Safad (Celile)da doğdu. 1948'de ailesiyle birlikte Şam'a sığınmak zorunda kaldı. 1961'de Şam üniversitesi edebiyat fakültesini bitirinceye kadar tüm öğrenimini Suriye'de gördü. Suriye'de ve Afrika'da öğretmenlik yaptı. Şimdi Madrid merkez üniversitesinde arapça profesörüdür. Belli başlı eserleri: Filistin Bostanı, Ruhun Kitabı, Yıkımdan Sonra Üç Şiir. *İspanyolca olarak Fatva Tukan'dan* Vatanıma Sesleniyorum *ve ayrıca* Filistin Direniş Şairleri Antolojisi.

BİR ŞARKI SÖYLEYEBİLSEM

Duyamaz oldum sesimi.
Bağırıp çağıran dünyam
bir yılgı, bir tiksinti.
Bir savaş aletiyim ben de
olsam olsam.
Ölümümü yaratıyorum kendi elimle.
Duyamaz oldum sesimi.
Ah, bir şarkı söyleyebilsem!

Denizlerde bir inciydim
ben bir vakitler,
kabuklar içinde, pırıl pırıl,
dalgalar kükrer,
ben şakırdım.
Ah, bir şarkı söyleyebilsem!

Ormanlarda bir çiçektim
ben bir vakitler.
Rüzgârlar öfkeyle ulur,
ben şakırdım.
Ah, bir şarkı söyleyebilsem!

Tohum tanesiydim
sürülmüş tarlalarda
ben bir vakitler.
Saban toprağın kalbine girer,
ben şakırdım.
Ah, bir şarkı söyleyebilsem!

Tek bir ses nerde hani,
hani nerde tek bir beyit?
Duyamaz oldum sesimi.
Ah, bir şarkı söyleyebilsem!

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

Siperlerin gerisinde, kardeşim,
doruklarında Auras dağlarının,
kanlı hayaletler görürüm.
Sarar dört yanımı gece,
korkunç, amansız karanlık,
dostumun, kardeşimin kokan cesedi
sarar dört yanımı.
Görünce elime kâğıt kalem aldığımı
tüfeğim azarlar beni.

İsterim sana dökmek içimi.
Sermek düşlerimi önüne.
Bir yanımda resmin senin,
bir yanımda kederli anam
ve onun Kuranı Kerim'i,
göğsümü koruyan kalkanlar.
Sorar durmadan sesin:
«Kardeşim benim,
derin yaralar açtın içerimde.
Bir gün geri gelecek misin?»

Kardeşim benim,
varacağım yere varamadım henüz,
yıkamadım henüz utancımı,
bağırır durur, öcümüzü alın, diye,
öcümüzü alın, diye, ölülerimiz.
Yıkıcı hayalleri ocağımın
düşlerimde dalga dalga.
Kanar yenilgi,
kanar durmadan canımda,
bağar tüm şiirlerimi.

Kardeşim benim,
topladık yenilgiyi

ekmeden tohumunu.
Yetişti yöremizde,
yaşar bizimle sarmaşdolaş,
hep izler durur bizi,
uzaklaşınca da ardından biz gideriz,
girer binbir kılığa,
öldürür hep.
Biz ancak kendimiz ölürsek
onu öldürebiliriz.

Kardeşim benim,
yaşıyorum kızgın bir demir gibi,
yalım yalım yanar içerim,
sanki gölgesiyim bu ölülerimin,
gözlerimde nefret,
yürürüm hep yürürüm,
gözlerimde kin.
Döner tekrar kurbanlar
Auras dağlarının doruklarına,
kocaman kocamanlar.
Sanki ölüm bir aşama,
ve bu yolculuk
bir boşluk.

Kardeşim benim,
burda ölürsem eğer
sevindireceğim yurdumu,
üzüleyim deme sakın,
çünkü ben ancak
böylece öldürmüş olacağım
yeteneksizliği.
Öldürdüm yenilgiyi ben burda,
bizi her gün kemiren
o yenilgiyi.
Doğacak halkımız yeniden
yenilgiyi
yenerek.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

AKŞAMLEYİN KÖYÜM

Akşam indi, tüfek sesleri köyün boğazında kısıldı
kaldı.
Yankılarını yitirmiş, gösterişli bir sessizlik, kapladı
sokakları.
Eğildi toprağa doğru bir incecik sis; emzirtti sevgisini,
örttü sonra evleri karanlık peçesiyle, kuruttu ağzıyle
iniltisini.

Korkunç ölümün ürpertisi aktı köyün damarlarından,
sessizlik açlığını giderdi bu ürpertiyle, nehirler
gözyaşlarıyle susuzluklarını.
Geliyordu gece, sürüleri kovalayan kurt hayaletleri
gibi.
Şaşırmış kalmıştı köy, cırpınıp duruyordu.

Sokakları yoklamak istedi anam. Korkuyla yanaştı
kapıya.
Baktım ona gık demeden. Sessiz bir andı, korkunç
ve kısa.
Saplandı gaz lâmbasına gözlerim, soluk ışıklarına
büründüm osaat.
Bir buz parçasıydı artık kan. Ve diyordu ki anam:

Erkeklerimiz öldü, oğlum. Hayvanlar geliyor evimize
doğru.
Erkeklerimiz öldü, oğlum. Tuttu elimden, başladı
kaçmaya.
Ölüm tanrıları, hem de bir sürü, tutmuşlardı köyün
alanını.
Dört bir yanda cesetler. Ve patlamalarla boğulan
sessizlik.

İnen karanlık örterken kızıl kumaşlarla kurbanların yüzünü,
ölümden kaçan kurbanlar sürüsü düştü yollara.
Ve ölüm yetişiyordu arkadan binlerce askerden ordusuyla
Koşuyorduk anamla ben, Peşimizde ölüm ve kan.

Ayaklarımız kurtarırken ölümden bizi, esir düştük yorgunluğa
Gölgesini kabartıyor korku ve izliyor bizi sessizlikte gizlene gizlene.
Kaynıyor içimde fıkır fıkır sorular: Ana.. Nerde? Nerde?
Nerde babam, babam, ana? Ve yaşlar boşandı gözlerimden

Düştü düşman eline köyümüz, köydekilerin hepsi öldü, yavrum
Yalnız namussuzluk kurtuldu ve ilenmesi uğursuz kaderin.
Öylece köyüme bakıyordu uzaktan. Kin alevleri sıçradı göğsüme.
Yürüyelim Ayaklar yorgun ve bitkin, ayaklar yollarına devam etsin.

(Çev A Kadir Süleyman Salom)

FAVAZ İD

1940 yılında Nazaret'te doğdu. Ortahalli bir ailenin çocuğudur. İyi bir eğitim görmüş ve genç yaşta kendisini Filistin'in kurtuluşuna adamıştır. Ürdün'ün başkenti Amman'da öğretmenlik yapmakta, Lübnan' da ve Suriye'de şiir, öykü, eleştiri yazıları yayımlamaktadır. Bugüne dek, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan ve özellikle gençlik arasında büyük ilgi gören şiir ve yazıları dışında Sınırlı Beygirin Toynakları *adında bir şiir kitabı yayımlanmıştır.*

ENDÜLÜSLÜ

Sana baş vuruyoruz bir kez daha.
Gerilere çekmesine karşın güçsüz ışığın bizi.
sana eriştik gene de.
Geçmişe döndük bir kez daha.
Gecelerde yorulduk söyleye söyleye seni.
ama dinlendik, eriştik de sana.
Yok bir sorumuz soracağımız.
Başbaşayız ıssızlıkla.
Dinlemedeyiz yalnız.
Söyler türküsünü bu gece,
bizim için,
rüzgâr için biraz da.
Eriştik sana dek,
iki yabancı gibi.
Ta uzaklardan geldik,
patikalardan.

Erişlik sana dek.
Bıraktık acılarımızı arkada.
Artık köylerimizi aydınlatmaz
guzel kızlarımız.
Akıtmaz artık
tepelerimiz, dağlarımız,
memleketimin akıttığı terlerle
dökülen türküleri.
Doğar sabah çiceği,
ardından kurur sabah.
Çiceklerin alevi
akar gider sularla
benim memleketimde,
yavaşçacık, usulcacık,
sağa sola sapa kıvrıla.
Eski beyitler kurur
çamurdan sessizliğinde
Ne sırrını saklar,
ne bozgunun ağır yükünu
Geri dön, hey, geri dön.
Endülüslü kız,
biz buralarda tükeniyoruz
Göğüslerę acılar yağmada
İner gecelere karalar
Geri dön.

(Çev A Kadir Süleyman Salomi)

LİMAN

Limanın alnına dökülen
bir yıldız salkımı gibi
devrildi yoldaşım.
Gecenin rıhtımındaki
duvarlar gibi
yıkıldı yoldaşım.
Sarıldı yoldaşım bana,
ben bir çığlık attım,
yoldaşım o anda,
sonsuzluğunu tamam etti
denizlerinde gecenin
ve kalktı birdenbire
ayağa yoldaşım.
Öldü yoldaşım.
Işık dalgaları içinde
gitti yoldaşım.
Sarıldı yoldaşım bana,
yitti denizde kanatları.
Sislerde yitti yoldaşım.
Ama kumlu kıyılarda
taşır bayrağını hâlâ.
Doluydu gür sesi
gür renkli uyumlarla,
ayrılırken aramızdan
karıştı güllerine
günbatımının.
Kollarını bana doğru
uzattı yoldaşım,
uzatıp bağırdı:
Kimler var bu limanda?
Duydum sesini apaçık
Dedim: Ben varım.
Gülümsedi gül kokulu sesi.
Sonra ağladı yoldaşım,

ağladı bana doğru
uzatarak kollarını.
Sonra vurdu limanı ateşe.
Ama kendisi söndü.
Dedi: Hoşça kal.
Dedi: Yarın.
Ve uzattı elini bana.
Ben de uzattım elimi.
Kodu yüzünü gitti,
kodu yavrularını gitti,
gür sesinin eridiği
dalgalar arasında.

Elveda, yoldaşım!

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

MUİN BESİSSO

1943 yılında Gazza'da doğdu. Uzun süre orada yaşadı. İşgalden sonra Lübnan'a kaçtı. Şimdi orada gazetecilik yapmaktadır. Şiirleri birkaç dile çevrilmiştir. Denemeler de yazmaktadır. Başlıca şiir kitapları şunlardır: Kalbimdeki Filistin, Ağaçlar Dimdik Ölür, Gazza Güncesi.

MEYDAN OKUMA

Çıktık tiyatronun sahnesine,
bilmiyorum rolüm ne.
Rejisörüm, sarhoş pezevenk,
hay boynu devrile,
vere vere
hırsız rolünü verdi bana.
Oysa ben iyi bir ozanım.
Şimdi ortasındayım bir sirkin.
Toptan topa zıplayan
bir kocaman fille
işin alayındayım.
Filin alnında koskoca bir testere.
Gül bakalım, toprağım benim.
Gül bakalım, ozanım benim.
Ey, rıhtım orospuları!
Ey, sevdalıları korsanların!
Tanığım olun!
Fırlattım yumruğu
zorbanın suratına!
Tanığım olun!
Öleceğim, biliyorum.

Hiç kılıç taşımadım
ben ömrümde.
Öleceğim, biliyorum.
Öleceğimi bile bile
savaşacağım bu savaşta.

Öleceğimi bile bile.

(Çev. A. Kadir Süleyman Salom)

BEYRUT KALELERİNE AÇIK ŞİİR

Burada,
barikatlarımız yükseliyor burada.
Kuşlar kapladı baştan başa göklerimizi
burada.
Bizim çocuklarımızdır sizin çocuklarınız, yoldaşlar,
gidiyor ortak kurşunlarımız
kuşların taşlıklarında,
binmişler sanki ata.
Ayırır buğday başakları bizi,
bir başak size,
bir başak bize,
bir başak size,
bir başak bize.
Burada,
barikatlarımız yükseliyor burada.
Yırtıyoruz yaralarımızın peçesini parmaklarımızla,
bir yırtık parçası kaplıyor yaranızı,
bir yırtık parçası kaplıyor yaramızı.
Ve bizim çocuklarımız taşıyacak sizin kum
torbalarınızı
ve sizin çocuklarınız taşıyacak bizim kum
torbalarımızı.
Yoldaşlar,
ekledi[illegible]imiz gibi birbirlerine damarlarımızı,
ekliyoruz kanatlarımızı birbirlerine.
...er duvarda aynı parola, capcanlı:
Burada, burada, burada.
Barikatlarımız yükseliyor burada.
Biz onlara attırmayacağız bu adımı.
Beyrut, buradayız.
Senin duvarlarının üstünde öğrendi parmaklarım
yazı yazmayı
Kandır akan ellerimden
kızıla boyayanlara karşı çamuru,

damarlarıyle komploya taç giydirenlere karşı.
Simsarların saltanatında önemli görkem.
Okumayı öğreten kanlarız biz,
yazmayı öğreten kanlarız,
biz soruyuz,
biz karşılığız,
biz bildirgeyiz,
biz ilk bildirisiyiz başa geleceklerin.
Yarının fırtınası.
Yarının fırtınası.
Yarının fırtınası.
Burada, burada, burada.
Barikatlarımız yükseliyor burada.
Hayır,
korsanlar bulamayacaklar yollarını!
Biz burada,
şakaklarımızdaki kayağan taşında
öğretiyoruz «elif be»yi
kaderin yeteneksiz kıldığı insanlara.
Bir de ayrıca öğretiyoruz ki,
yere diz çökmüş bütün bu inekler
bir şey değildirler
çamurla yuğrulan kilden başka.
Ve diyoruz ki onlara:
Tepelerde oturan güneşle ekmek arasında
oyulmuş şiirler var kaldırımlarda.
Ve kamplarda yavru arslanları eğiten tüfekler var.
Burada, burada, burada.
Buradayız, burada.
Daracık ışık sokaklarına fırlıyor
barikatlarımız buradan.
Resmidir onlar
duvarlardan çiseleyen kanımızın.
Benim elimde her parmak
bir kalem oluyor
onlara karşı.
Elimin ayası içinde

her kanlı gözyaşı
mürekkep oluyor
onlara karşı,
çamuru kızıla boyamış olanlara karşı,
damarlarıyle komployа taç giydirenlere karşı.
Simsarların saltanatında önemli görkem
asfalt üzerindeki parmaklarımla
düşman,
duvarlara saplanmış parmaklarımla
düşman,
fukaranın ellerinde sıkışan ekmekle
düşman.
Burada, burada, burada.
Barikatlarımız yükseliyor burada.
Ve bizim çocuklarımız taşıyacak sizin kum
torbalarınızı.
Ve sizin çocuklarınız taşıyacak bizim kum
torbalarımızı.
Hayır,
korsanlar bulamayacaklar yollarını!

(Çev. : A. Kadir - Süleyman Salom)

AHMET DAHBUR

Genç Filistinli şairlerden. 1946 yılında doğdu. İşgalden sonra Suriye'ye kaçmıştır Şimdi Şam'da Vaffa haber ajansında çalışmaktadır. Başlıca kitapları şunlardır: Köpek Kadar Aç ve Çocukların Gözleri *(1964)*, Bir Filistinli Çocuğun Serüveni *(1971)*, Kırların Kuşu *(1973)*.

GÖZYAŞLARININ TUZU

Biliyorum, gözyaşları tuzludur,
her yanda siler süpürürler tohumları,
ama ben anlatmayacağım gözyaşlarını gene de.
Hey, Amman,
yaraların uyanıyor!
Yaraların uyanıyor sokaklarda,
yeşeriyor yaraların duvarlarda tomurcuk gibi.
Hayır, anlatmayacağım gözyaşlarını.
Maskeli suratları açıklayacağım ben,
gözyaşından maske takmış şeytan suratları.
Gözyaşı döken
şeytan suratlı ihanetleri fırlatacağım
ufuklarına halkımın.
Bir vakitler bu gözyaşları
İsa'yı carmiha gerdiren
gümüş paralar gibi aktı.
Tüm yaraların konuşuyor, Amman,
ben taş catlasa anlatmayacağım
şunun bunun gözyaşlarını.
Tüm yaraların kanıyor, Amman,
taş çatlasa anlatmayacağım ama ben
tuzlu gözyaşlarını,
bu yaraların üstüne sürülen.
Şeytan suratlıların
gözyaşlarını.

(Çev. : A. Kadir - Süleyman Salom)

ATLILAR ATLILAR

Sen ey, kırmızı mendilli, beyaz atlı,
sen ey, gözleri yaz güneşi gibi yalım yalım, kara atlı
sen ey, Endülüslü kılıcıyla havaları yaran
yağız atlı!
Sakın bırakma bizi.

Canavarlar gibidir
yüreklerimizdeki buzlar,
kıvrık boynuzlu,
beyaz gözlü.
Yanaklarda parlayan
o dağların ardındaki
kıpkırmızı güneşleri
yüreklerimizdeki buzlar
göremez oldu.

Sakın bırakma bizi.

Sen ey, kırmızı mendilli, beyaz atlımız,
bir bakışıyla kızlarımızı gebe bırakan kara atlımız.
Filistin çöllerinde açan ak çiçeklerin
yabani kokusunu solu.
Düşmanlarımızın yüreğini oynat
ellerindeki kırmızı gülle, gözlerindeki güneşle.
Sık boğazını düşmanlarımızın.
Durma sık.
Sık. Sık. Sık.

Bizi bırakma sakın.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

REMZİ DERVİŞ

1952 yılında Celile'de Al Birva kasabasında doğdu. Büyük Filistin şairi Mahmut Derviş'in en küçük kardeşidir. Dervişler, beşi erkek, ikisi kız, yedi kardeştirler. Dört erkek kardeş kendilerini edebiyata vermişlerdir. Mahmut Derviş ve Remzi Derviş dışında kalanların hepsi işgal altında yaşamaktadırlar. Öbür iki yazar, en büyük ağabeyleri Ahmet Derviş ve erkeklerin üçüncüsü Zeki Derviş'tir. Remzi Derviş İspanya'da yerleşmiştir. Orda bir yandan tıp öğrenimini yapmakta, bir yandan Filistin edebiyatını İspanyolcaya çevirmektedir.

HER ZAMAN HEP BERABER

Alın vücudumu, gövdemi,
alın evlâtlarımı, ocağımı,
alın, hepsi sizin olsun.
O yasa geri geldi,
o orman yasası
geri geldi yurduma.
Emdi damarlarımın kanını,
emdi son damlasına dek.
Tütsün bedenimin üstünde
— ey utanç —
tütecekse bir daha bu ocak.
Alın, hepsi sizin olsun,
komayın yağma edilmedik tek bir şey,
ey son eşkiyaları dünyamızın!
Kalacağız biz hep
böyle bir arada
toprağımla ben,
yaşamda ve ölümde
böyle koyun koyuna.
Ta kıyamete dek.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Saloz

KAHRAMAN

Ona sen
ne dersen de,
Kolum onun sesidir,
yüreğimse, barınağı.
Evine dönen bir adam kadar mutlu,
evine dönen, akşamları.
Gider ödevi başına
sessiz ve kararlı.
Yaşar dallarında
tüm ağaçların,
yaşar köhne evin minderinde,
yaşar raflarında kitaplığın.

Bir köprüdür o,
bağlar güneşe eski yarayı.
Kaçar bağrının ağzından sisler oluk oluk,
süzülsün, dışarı çıksın diye ışık.
Bilmez kibarlar gibi konuşmasını,
bilmez yurduna seslenmesini,
toprağı inler durur,
toprağı inim inim,
yoldaştır ona toprağı.
Çimenler kadar ufacık.
Uzaylar kadar kocaman.

Nasıl ayıracak
doğmakla ölmenin sınırını,
cebinde pasaportu yok ki.
Hiç bir şey hatırlamaz o,
anılar parmaklarından sıyrılmış gitmiş,
buğday başakları gibi
yitik bir tarlanın.

Ve yadırgamaz o hiç bir şeyi.
Bir kuş gibidir,
yüreğini oyan hasret,
bir kuş,
kafası patlamış,
beyni dağılmış,
boğulmuş.

Sorma bana adını.
Kazılı durur toprakta, güneşte.
Ve her akşam batarken güneş
gitsin ödevini yapsın diye,
her sabah
öldürürler onu.

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

Pazar
Sonu pek acıklı biten
bir aşk öyküsü okuyorum.
Son kucaklaşma bölümünü
okuyorum bir kez daha,
Korkunç daralıyor yüreğim
sanki düşmüşüm çaresiz bir derde —
Elbet kader bir gün
güldürür bizim de yüzümüzü,
ilk kucaklaşmamız
olur son kucaklaşma.

Pazartesi
Bugün sorguya götürdüler beni.
Ah, sevgilim benim!
Biliyor musun ne dediler:
Seni dik kafalı, seni âsi!
Ne bir lokma ekmek veririz sana,
ne bir tek zeytin.
Geberir gidersin burda açlıktan.
Bir tek kurtuluş yolun var senin:
Resmen bizim örgütün emrinde
çalışman.

Salı
Beraber olacağım ben onlarla.
ta sonuna dek,
sessiz sedasız direnenlerin
ekmeğini yapmaktan caymayanlarla,
yaslar içinde bile
yükünü yükleyenle.
Hazır edin ipinizi,
asın, sıkıysa, asın sözcüğü,
asın hadi.
Ben onları vaftiz edeceğim

ezilenlerin teriyle.
Sözcüğüm bir yangın olmalı,
fedailerle tek bir cephe kurmalı.
Gelecek günler onlarındır,
onların ve bizim.

Çarşamba
Senin o mavi gözlerin
verir bana ne verirse.
Seni sevmediğimi diyen kim?
Benim son aşkım değil misin?

Perşembe
Bir gezi sizin kentin yollarında,
bir aşk gezisi...
Savaş,
ayda bir görebilmek için seni.
Aşk ve savaş.
Sakın gücenme,
bu ay bana izin vermediler.
Bekle beni, geleceğim, bekle ama.
Geleceğim, sevgilim,
sıynla sıyrıla
karanlık gecelerin arasından.

Cuma
Elli papel,
tatlım benim,
son buluşmamızın fiyatı:
Rüşvet verdim.
Ne dedin, çok mu?
Hayır, değil.
Hem paramı aldılar, hem tutukladılar beni,
yasayı çiğnemişim.
Kapanık gecede
boyuna gidiyorum
bata çıka.

(Çev. : A. Kadir - Süleyman

GAZZA'NIN UFACIK BAYRAKLARI

Geliyorlar duvarlardan sıyrılıp.
Okullardan, yetimler evinden, aş ocaklarından,
kaçarak,
yükseliyorlar.
Ölülerin bağrından,
dulların kucağından,
yerdeki çatlakların ölüm ve hüzün türkülerinden
sıçrayarak
kalkıyorlar
şaha.
Tarih kitabından
ve Kuranı Kerim'den sıyrılıp,
ve dolapların aralığından kaçarak
dikiliyorlar
ayağa.
Yükseliyorlar incir ve hurma ağaçlarından,
yaraların tarlasında doğmuş kelebekler gibi.
Benzerken yaraların bahçesine
kentin alanı,
tepinip bağırıyordu dikiş iğneleri:
DAYANIYOR, DAYANIYORUZ!

Tarih ve coğrafya kitaplarında,
bir ışık ipliğinin kurbanlarında,
ve dikiş iğnelerinde
DAYANIYOR, DAYANIYORUZ!

Nişan yüzüklerinde
ve kurşun kaleminde
ve çarıklarda
ve bavullarda
ve her şeyimizde,
kurtarıcı bir anın kurbanlarında,
DAYANIYOR, DAYANIYORUZ!

Süzülüp gelen ölümde, öğleye doğru,
ve her iğnede
ve her dikişte
ve putların tahtasında
DAYANIYOR, DAYANIYORUZ!

(Çev. A. Kadir - Süleyman Salom)

İÇİNDEKİLER

Filistinli Çocuklar 5
FİLİSTİN VE ŞİİRİ 7
MAHMUD DERVİŞ
Kimlik Kartı/16
Filistinli Sevgili/19
Küba Şarkısı/23
Kızılhaç Üstüne Basit Şarkı/25
Şarkı Üzerine Gözlemler/26
Ölmeyen/27
48 Numaralı Ölü/28
Büyük Babamın Yüzü/29
Dönecekleri Beklerken/30
13 Numaralı Ölü/32
Sürgünden Mektup/34
Umut/39
Şarkıcı Dedi Ki/40
İtiraf/42
Mezardan Çağrı/43
Bedava Ölüm/46
Pişmanlığın Şarkıcısı/48

SAMİH EL KASIM
Yirminci Yüzyılda/51
İhtiyar Kudüsten/53
Bende Kalan/55
1948 Çocukları/56
Haykıracağım/58
Sana Can Çekiştiğin Yerde/59
Eski Gömleğimiz/62
İşsizlik Pazarında Söylev/64
Arabistan Hurmaları/66
Göğsünde Çarpan/67
TEVFİK EL ZEYYAT
Dişlerimle/69
Bir Zeytin Ağacının Gövdesine/70
Bizim Aşık Öldü/72
Gitmeyeceğiz Burdan/77
Gözyaşları ve Rüzgâr/80
Hapisanede Gece Sohbetleri/82
Acı Şeker/85
Büyücülerin Alevleri/87
Çarmıha Gerilmiş/89
Dönüş Köprüsü/91
FATVA TUKAN
Yeter Bana/94
Veba/94
Her Zaman Yaşayan/95
Vatanımla Söyleşi/96
Tufan Ve Ağaç/97
Fedai ve Toprak/98
Kar Yağdığı Günler/102
Doğu Kıyısındaki Yavrulara Mektup/104
Kara Haberler Yağdığı Zaman/106
Yeni Yıla İkinci Dua/107
Ağlamayacağım/109

SALİM JABRAN
Çadır Kuşağı/113
Utanç/115
Yafa'dan Zafer Haberi/116
Asılmış Adam/117
Lanet/118
Sürgün/119
Safad/120
İlk Gece/121
İBRAHİM TUKAN
Sizler/122
ABU SALMA
Gene Geleceğiz/123
YABRA İBRAHİM YABRA
Onu Düşündükçe/124
Gözlerinin Türküsü/125
RAŞİT HÜSEYİN
Yafa/126
MAHMUD SOBH
Bir Şarkı Söyleyebilsem/128
Yenilgiyi Yenerken/130
Akşamleyin Köyüm/132
FAVAZ İD
Endülüslü/134
Liman/136
MUİN BESİSSO
Meydan Okuma/138
Beyrut Kalelerine Açık Şiir/140
AHMET DAHBUR
Gözyaşlarının Tuzu/143
Atlılar Atlılar/144
REMZİ DERVİŞ
Her Zaman Hep Beraber/145
Kahraman/146
Günce/148
Gazza'nın Ufacık Bayrakları/150

FİLİSTİN ŞİİRİ

ÇEVİRENLER
A.KADİR
A.TİMUÇİN
S.SALOM

Vatansız kalmaya zorlanmışlığın, yüzyıllardır yurt bilinen topraklardan atılışın tüm acısını dile getiren bu şiirler, hiç kuşkusuz çağdaş bir destanı oluşturmakta. Ne yazık ki bu destan, insan haklarının sözünün her zamandan çok edildiği yüzyılımızda, insanoğlunun yüzünü ağartabilecek bir destan değil! Bu kitapta yer alan Filistin şiirlerini, çağdaş yöntemlerle ve kirli politikalarla yürütülen bir soykırımına karşı olan herkesin okuması gerekir.

ÖNEMLİ NOT:

Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılamaz.